

ผลการปฏิบัติธรรม

เมตตา

และ

สังคหธรรม

สถิติกิจการ ของ โรงพยาบาลสงฆ์

ทุกปีปณทนกถา

(มรณวาสธรรม และภูตผีปีศาจในตัวคน)

พยายามเป็นมนุษย์

บันทึกท้ายเล่มเรื่อง

กุศลผลบุญทันตาเห็น

294.308

ผ 191

คำฝาก ปกหลัง

(ไม่สงวนลิขสิทธิ์)

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก

จันทบุรี

ผลการปฏิบัติธรรม

เมตตา

~~หอสมุดแห่งชาติสาขามหรรษสมา~~
และ

สังคหธรรม

สถิติกิจการ ของ โรงพยาบาลสงฆ์

ทุกขแปปนุทนกถา

(มราวาสธรรม และภุตยี่ปีศาจในตัวคน)

พยายามเป็นมนุษย์

บันทึกท้ายเล่มเรื่อง

กุศลผลบุญทันตาเห็น

คำฝาก ปกหลัง

(ไม่สงวนลิขสิทธิ์)

เลขห้อง

๑๒

เลขหมู่

294.308

๘. 191

เลขทะเบียน

๔. MOS. ๒๓๗๓

ผลการปฏิบัติธรรม

ธรรมะในพระพุทธศาสนาแสดงแนวทางปฏิบัติ
ดำเนินชีวิต ที่ทุกคนย่อมพิจารณาเลือกเพื่อนปฏิบัติได้ตาม
ฐานะ และอำนาจประโยชน์ คือ ความเจริญให้ได้แท้จริง
คือวิสัยแห่งการปฏิบัติอย่างสูงสุด คือวิโมกข์ อย่างน้อย
ก็สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งดำเนินชีวิตอันสงบสุขได้ ผู้ที่
ถือและปฏิบัติตามธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็น
ผู้สามารถในการปกครองชีวิต รู้จักปฏิบัติตามหน้าที่ มี
ความรับผิดชอบ สุจริต. และวางตัวได้เหมาะสมแก่กาลเทศะ
และเป็นผู้ที่มีส่วนช่วยจรรโลงสันติภาพให้คงมีอยู่ในโลกได้
ทุกยุคทุกสมัย--

ตัดตอนจากพระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานในการประชุมผู้แทนองค์
การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ครั้งที่ ๘ วันที่ ๖
พฤศจิกายน ๒๕๐๕ ณ พุทธสถานเชียงใหม่

เมตตา

โลกก็่อมวลมนุษย์ ที่รวมกันอยู่เป็นบ้านเป็นเมือง
และเป็นประเทศ จะอยู่เย็นเป็นสุข และพ้นจากทุกข์
ยากเดือดร้อน ก็เพราะมวลมนุษย์มีเมตตาจิต ปรารถนา
ความสุขความเจริญแก่กันและกัน จึงช่วยกันให้มีความ
สุขความเจริญ และมีกรุณาจิต คือความสงสารห่วงใย
เห็นผู้อื่นประสบทุกข์แล้วทนไม่ได้ ขวนขวายพยายาม
ช่วยเขาให้พ้นทุกข์ โลกจึงมีสันติสุข เพราะเอื้อกุลกัน
ตามกำลังและความสามารถ ไม่ดูดาบเมื่อเห็นผู้อื่น
ประสบทุกข์ยาก ให้อภัยกันในความผิดพลาดล่วงเกิน
ไม่อาฆาตจองเวรกัน แต่ถ้าไม่มีเมตตาเป็นคุณธรรม
ประจำใจ กรุณาก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ บัณฑิต
ในพระพุทธศาสนาจึงแสดงคุณของเมตตาไว้ว่า

โลโกปตุลุมภิกกา เมตตา

เมตตาเป็นธรรมค่าจุนโลก

ตัวเราเองอยู่เย็นเป็นสุข เพราะเมตตากรุณาของ
ผู้อื่นเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นเราทั้งหลายจึงควรแผ่

เมตตาจิต ปรารธนาความสุขความเจริญแก่กันและกัน
 และแผ่กรุณาจิตช่วยผู้ประสบทุกข์ภัย ให้พ้นจากทุกข์
 โศกโรคภัยทั้งปวง กลับมีความสุขกายสุขใจ
 ข้อน^๕เหล่านี้เป็นบุญกุศลอย่างสูง ที่จะช่วยตัวเรา
 และโลกให้พ้นจากทุกข์โศกโรคภัยมีสันติสถาพร ทั่วหน้า
 กัน

ร.ก.อ.พ. ๑๐๖๑๗๑๗๑๗๑๗

วัดมกุฏกษัตริยาราม

สังคหกรรม

คนในสังคหกรรมย่อมรู้ซึ้งว่า จะสงเคราะห์ตนเอง
ได้ด้วยการสงเคราะห์คนอื่น ความสุขส่วนบุคคลย่อม
เป็นความสุขร่วมกันกับคนอื่น โดยวิธีแบ่งปันความสุข
ของตนช่วยผู้ทุกข์ โปรยปรายถ้อยคำน่ารักน่าชื่นใจ
ชูกำลังผู้ทุกข์ให้อ่อนอกเบาใจ ช่วยทำประโยชน์ให้ผู้
ทุกข์ได้คลายความทุกข์ และวางตัวสนิทสนมให้ผู้ทุกข์
เห็นว่าเป็นกันเอง

โบราณว่าผู้ยอมสละประโยชน์ตนแล้ว พยายาม
ทำพุดกิดให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่น นั่นคือคนที่
เทวดา ผู้ที่เห็นว่าไม่เสียประโยชน์ตน จึงยอมทำพุดกิด
ให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่น นั่นคือคนที่เป็นคน, ผู้ที่ทำพุด
กิดผลาญประโยชน์คนอื่นเพื่อประโยชน์ตน นั่นคือคนที่
เป็นเปรต, ผู้ที่ทำพุดกิดผลาญประโยชน์คนอื่น โดยไม่มี
ผลดีแก่ตนเลย นั่นคือคนที่เป็นคนสัตว์.

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า

วัดพระศรีมหาธาตุ ๙

สถิติการรักษาพยาบาลของ

โรงพยาบาลสงฆ์ใน พ.ศ. ๒๕๐๙

๑. พระภิกษุ สามเณร ที่มารับการตรวจรักษา
..... ๔๕,๕๔๘ ราย
๒. พระภิกษุ สามเณรอาพาธ ที่รับไว้รักษาที่
ตึกอาพาธ ... ๔,๖๕๕ ราย
๓. ห้องยา จ่ายยา ๑๔๕,๙๕๕ ขนาน
๔. พระอาพาธที่มาฉีดยาที่โรงพยาบาลสงฆ์
แล้วกลับบ้าน ... ๙๐,๐๘๖ รูป
๕. จำนวนผู้ศรัทธารับเป็นเจ้าภาพถวายภัตตา-
หาร ... ๕,๓๘๔ ราย ค่าอาหารรูปละห้าบาท เป็น
จำนวนเงิน ๔๕๐,๔๓๐ บาท (เฉพาะพระอาพาธภายนอก)
ขอเชิญชวนพุทธศาสนิก ทั้งหลาย ได้สนใจ ต่อ
รายการตามข้อ ๑.๒.๓.๔ ข้างต้น หรือพิจารณาปรับปรุง
ของโรงพยาบาลสงฆ์ได้อีกหลายประเภท หลายรายการ ดัง
เช่น ...
- ก. บริจาคสร้างเตียงอาพาธ กำหนดราคาเตียงละ
๓,๐๐๐ บาท หรือสร้างอาคาร ซึ่งยังต้องการอีก

ข. บริจาคเป็นค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ รวมทั้งการ
บริจาค โลหิต

ค. บริจาคเป็นค่าภัตตาหาร แก่พระภิกษุอาพาธ
ไว้เป็นก้อนเงินทุน เป็นรายเดือน หรือเป็นรายองค์

ง. บริจาคบำรุงห้องสมุดของโรงพยาบาล เป็นเงิน
หรือเป็นหนังสือ ฯลฯ

จ. บริจาคทรัพย์สิน (เช่นที่ดิน) และบริจาค
เงินบำรุงทั่วไป หรือขอบริจาคตั้งเป็นทุน (มีนามทุนผู้
บริจาคตั้งแต่ ๑๐๐๐ บาทขึ้นไป) เพื่อสมทบทุนมูลนิธิ
ของโรงพยาบาลสงฆ์ เพื่อใช้จ่ายเฉพาะดอกผลเท่านั้น
ส่วนเงินต้นคงอยู่ตลอดไป...

พระพุทธรพจน์ มีว่า

ผู้ใดปรารถนาจะอุปัฏฐาก เรา ตถาคต (พระ
พุทธเจ้า) ขอ ผู้นั้น พึง อุปัฏฐาก ภิกษุใช้ เกิด.....
๐๐๐ ความไม่มีโรค จึงได้ชื่อว่า...เป็นลาภอันประ
เสริฐ....เหนือลาภทั้งปวงในโลก.....ผู้ต้องการลาภอัน
ประเสริฐ จึงควรแผ่กรุณาปรานีแก่ผู้มีโรคโดยช่วยให้

เขาปราศจากโรคภัยด้วยกำลังทรัพย์ และกำลังกาย....

(พระตำราสของสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
เมื่อ วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๐)

๐๐๐ “โรงพยาบาลสงฆ์เป็นทาบ้าเพญสาธารณ
ประโยชน์อย่างยิ่ง

(วจนะของสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพน เมื่อ
วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๐)

ถ้าสถานทีข้างต้นนี้ยังไม่จุใจ หรือต้องการพิจารณา
การบุญประการอื่นอีก โปรดพลิกดู “คำฝากที่ปกหลัง”
ของหนังสือเล่มนี้

หลวงกิตติวาท ...

ผู้คัดลอกและย่อความ

ทุกขแปปนุทกถา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส ฯ

อิงฺฆ อณฺเณปี ปุจฺฉสฺส

ปฺปญฺจ สมณพฺราหมณ

ยถิ สจฺจา ทมา จาคา

ชนฺตยา ภิชฺชโยธ วิชฺชตี ติ

บัดนี้ อาตมภาพจะได้วิสันหา ในธรรมิกถาของ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญา
ส่งเสริมศรัทธาความเชื่อ และวิริยะความพากเพียรของ
ท่านทั้งหลาย ให้เจริญงอกงามก้าวหน้า ในทางแห่งพระ-
ศาสนา ของสมเด็จพระบรมศาสดา อันเป็นที่พึ่งของ
สัตว์ทั้งหลายในโลก

แม้ว่าธรรมเทศนาในวันนี้ เป็นธรรมเทศนาที่จัดให้
มีขึ้นตามความมุ่งหมายของรัฐบาลก็ตาม แต่ธรรมเทศนา
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย่อมเป็นของจำเป็นอยู่เสมอ ไม่
ว่าเวลาไหนและจัดขึ้นโดยใคร ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะเหตุว่า

ธรรมเทศนาทาง^๕หลายย่อมเป็นอาหารแก่จิตใจ ทำให้ความ
 เป็นมนุษย์ภายใน มีความเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ เหมือนต้นไม้
 ที่เต็มไปด้วยแก่น^๕นั้น เปรียบเหมือนต้นไม้ต้นหนึ่ง
 ภายนอกที่ไกลก็เป็นต้นไม้ที่มีพุ่มดกเขียวชอุ่มและ
 แดงมีดอกด้วย แต่ครั้นเดินเข้าไปดูถึงโคนต้นไม้ที่ใกล้
 กลับเป็นต้นไม้ที่กลวงเป็นโพรงแต่ต้นจนถึงปลาย บุรุษผู้มี
 ความต้องการช่วยแก่นไม้ มาชะโงกหน้ามองดูต้นไม้ ที่
 กลวงเป็นโพรงแล้ว พากันส่ายหน้าสั่นศีรษะหันหลังกลับ
 ขอน^๕นั้นใด บัณฑิตผู้มีปัญญาเป็นเครื่องพิจารณา มองดู
 ความ^๕เป็นมนุษย์ของคนบางคนแล้ว ก็พากันส่ายหน้าสั่น
 ศีรษะหันหลังกลับ ขอน^๕ใดก็^๕นั้น^๕ ทั้งนั้นเพราะว่าความ
 เป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น มีความกลวงเป็นโพรง คือมี
 ความ^๕เป็นมนุษย์แต่ซีกกาย ส่วนภายในคือจิตใจนั้นปราศ-
 จากความ^๕เป็นมนุษย์ เพราะขาดอาหารทางใจ จึงทำให้มี
 ความ^๕เป็นมนุษย์แต่เพียงครึ่งเดียว หรือมีความ^๕เป็นมนุษย์
 ที่กลวงเป็นโพรงทั้งกล่าวแล้ว

ความสมบูรณ์ในทางวัตถุทำให้ทางกายเจริญ^๕นั้นใด
 ความสมบูรณ์ในทางธรรมก็ทำให้จิตใจเจริญ^๕นั้น^๕ เมื่อ

เราให้อาหารทางวัตถุเช่นข้าว^๕น้ำเป็นต้น แก่ร่างกายเป็น
ประจำวันอยู่ทุกวัน เราก็ควรให้อาหารทางใจ^๕แก่ใจควบคู่
กันไปด้วย มิฉะนั้นแล้วจะเกิดความไม่ยุติธรรมอย่างยิ่ง
และมีผลคือ มีความเจริญแก่ร่างกาย ส่วนใจนั้นขาดอาหาร
ตึบสืบตายไป เราจึงพากันให้ความยุติธรรมแก่ทางใจ โดย
ทำการให้อาหารเป็นประจำวันให้สมส่วนกันนั่นเอง

การฟังธรรมเทศนานั้น นับว่าเป็นวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็น
การให้อาหารแก่จิตใจอย่างสะดวกที่สุด แม้ว่าจะมีการให้
อาหารทางใจแก่จิตใจโดยหลายวิธีด้วยกัน มีการสวดมนต์
ภาวนา รักษาศีลและให้ทานเป็นต้นก็ตาม แต่การฟัง
ธรรมเทศนายังคงเป็นวิธีที่สะดวกที่สุด ได้ผลมากที่สุดอยู่
นั่นเอง เพราะเป็นวิธีที่จะทำให้เกิดความสะอาดสว่างและ
สงบแก่จิตใจโดยตรง ใจมากไปทวยความสะอาด สว่าง
สงบยิ่งขึ้นเพียงใด ก็นับว่าเป็นความเจริญแก่จิตใจเพียงนั้น
ใจที่สะอาด สว่าง สงบ นั่นแล เป็นความหมายอัน
แท้จริงของความ^๕เป็นมนุษย์ อันจะทำให้เกิดสันติสุขทั้ง
ฝ่ายตนเองและผู้อื่น สามารถจะบั่นทอนแก้ไขความทุกข์

ยากและปัญหามากมายประการให้หมดสิ้นไปได้ ทำให้เป็นผู้
ที่ไม่ต้องถูกเรียกตัวมาอบรมอีกต่อไป จึงขอวิงวอนท่าน
ทั้งหลายว่า อย่าได้มีความอิดหนาระอาใจ ในการที่จะต้อง
ฟังธรรมเทศนา ไม่ว่าจะแสดงโดยใคร ที่ไหน และเวลา
ใด และแม้ว่าจะเป็นการศึกษาเพียงใดด้วย

ขอให้นึกดูในเรื่องการรับประทานอาหาร ที่เรา
รับประทานอาหารกันอยู่ทุกวันและทุกคนเกิด อาหารนั้นชำซาก
คือไม่มีอะไรมากไปกว่าข้าวปลาเนื้อผักผลไม้ เราก็กินกัน
ทุกวันไม่มีเบื่อ ถึงที่ที่จะต้องให้อาหารใจอย่างชำซากบ้าง
ทำไมเราจะต้องเบื่อ เราจึงพิจารณาดูอย่างยุติธรรม ให้
เห็นความจริงที่ว่า อาหารมีข้าวปลาเป็นต้น ที่เราบริโภค
อย่างชำซากทุก ๆ วัน แม้จะชำอย่างไรมันก็ทำให้ร่างกาย
เจริญเติบโตอยู่ได้ทั้งที่ชำ ๆ ซาก ๆ อาหารใจก็ต้องเป็น
อย่างเดียวกัน คือทำให้ใจเจริญได้ทั้งที่เป็นการชำ ๆ ซาก ๆ
อีกประการหนึ่ง อาหารที่บำรุงร่างกายให้เจริญนั้น ไม่
จำเป็นต้องเป็นอาหารที่มีรสประหลาดและเอร็ดอร่อย ขอ
แต่ให้เป็นอาหารที่แท้จริง คือ ถูกต้องตามหลักแห่งอาหาร

ก็แล้วกัน แม้จะไม่่งตงามหรือเอร็ดอรรอย เมื่อย่อยได้ก็
 สามารถบำรุงร่างกายได้ฉันใด ธรรมเทศนาที่เป็นอาหาร
 ใจก็ฉันนั้น ไม่จำเป็นจะต้องแปลกประหลาดสนุกสนานฟัง
 เพลิน ขอแต่ให้เป็นธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าแล้ว แม้
 จะจิตชิตปานใดก็ย่อมบำรุงใจให้เจริญได้ ทั้งนั้นฉันนั้น ขอ
 แต่ให้ท่านทั้งหลายบริโภคนและย่อยให้ได้ คือพยายามทำ
 ความเข้าใจ น้อมนำไปพิจารณาจนเห็นความจริงแห่งธรรม
 นั้น ๆ แล้ว ย่อมทำให้ใจของท่านเจริญงอกงามด้วยความ
 สะอาดสว่างและสงบเป็นแน่แท้ อาตมาจึงขอวิงวอนท่าน
 ทั้งหลายซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า **จงอย่าได้อิดหนาระอาใจ**
ในการที่จะฟังธรรมเทศนา ซึ่งที่แท้เป็นการให้อาหาร
ในทางใจ แม้ว่าจะต้องทำทุกวัน และยังเป็นการซ้ำ
ซาก ไม่มีรสชาดอันสนุกสนานอีกด้วย ขอให้พยายาม
 บริโภคนและพยายามย่อยให้ได้ แล้วอาหารนั้นก็ทำหน้าที่
 ของมันเองโดยไม่ต้องสงสัย คือทำให้ใจเจริญงอกงามควบ
 คู่กันไปกับความเจริญในทางกาย จนไม่ต้องเป็นที่มี
 ความเป็นมนุษย์ ชนิดที่มีความกลวงเป็นโพรงดังที่กล่าวมาแล้ว

โดยเฉพาธรรมเทศนาซึ่งเป็นการอบรมในวัน
 รัฐบาลมีความมุ่งหมายให้เป็นการช่วยกันแก้ไขสิ่งร้ายให้
 กลายเป็นดี ในทางฝ่ายใจ ควบคู่กันไปกับการแก้ไข
 ทางวัตถุ ซึ่งก็ได้กำลังเข้มแข็งแน่วแน่แก้ไขกันอยู่ทุกทางแล้ว
 ในทางวัตถุมีการแก้ไขสิ่งสลับหักพังอันเนื่องมาจากภัยสง-
 ครามและอื่น ๆ แก้ไขความขาดแคลนเครื่องอุปโภค
 บริโภค แก้ไขในตำแหน่งเศรษฐกิจ การทหาร การเมือง
 ฯลฯ ในทุกวิถีทาง ที่หวังจะเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ
 แต่ถ้ามองปราศจากการแก้ไขในทางฝ่ายใจซึ่งเป็นประธานแห่ง
 สิ่งทั้งหลายเสียก่อนแล้ว การแก้ไขอย่างอื่น ๆ ย่อมทำ
 ไปไม่ได้ คือไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไป แม้ว่าจะมีความ
 คิดและแผนการที่ดีเพียงใดก็ตาม ปัญหายุ่งยากในการแก้
 ไขเหล่านี้ เมื่อมองดูโดยทั่วไปแล้ว คล้ายกับเป็นปัญหา
 แท้ที่แท้นั้นมีเพียงปัญหาเดียว คือการ แก้ไขความเป็น
 มนุษย์ของแต่ละคนให้ดีให้ถูกต้องเท่านั้น แล้วปัญหา
 ต่าง ๆ จะเป็นอันถูกแก้ไขหมด และเป็นผลสำเร็จทุก
 ประการ เพราะว่าสิ่งทั้งหลายนั้นเองเป็นอันเดียวกัน

ปัญหายุ่งยากทุกอย่างในโลกนี้ ย่อมเนื่องเป็น
 อันเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของโลกทั้งโลก ปัญหาของ
 ประเทศ ปัญหาของบ้านเมือง จังหวัด อำเภอ ตำบล
 หมู่บ้าน ครอบครัว จนกระทั่งปัญหาส่วนตัวของบุคคล
 เป็นคน ๆ ไป ย่อมรวมอยู่ที่สภาพความตกต่ำในทางฝ่าย
 จิตใจ ของคนแต่ละคนในโลกนั่นเอง เพราะฉะนั้นใน
 การแก้ปัญหาเหล่านี้ ย่อมมีความเนื่องเป็นอันเดียวกัน
 เช่นเดียวกันอีก คือเมื่อแก้ปัญหาส่วนตัวสำเร็จ ย่อมเป็น
 การแก้ปัญหาของครอบครัวสำเร็จ ของหมู่บ้านของตำบล
 ของอำเภอ จังหวัด บ้านเมือง ประเทศ ชาติ ตลอดจน
 จนของโลกทั้งสิ้นได้สำเร็จ กล่าวคือ เราต่างคนต่างตั้ง
 หน้าแก้ไขสภาพความตกต่ำในทางใจ ให้สูงขึ้นมาได้เท่า
 หนึ่งเอง เมื่อทุกคนมีใจสูงพอแล้ว ปัญหาหรือความ
 ทุกข์ยากต่าง ๆ ในโลกนี้ จะสูญสิ้นไปในพริบ
 ตาเดียว ฉะนั้นความตกต่ำในใจของใครมีอยู่ ก็ขอให้
 คนนั้นแก้ไขของตนเอง เสร็จแล้วจะเป็นการแก้ปัญหาของ
 โลกทั้งหมดขึ้นมาเอง ขอให้พิจารณาให้เห็นความจริงที่
 ว่า ปัญหาอันมากมายซึ่งเราดูแล้วท้อใจว่าจะแก้กันไม่ไหว

อย่างใดก็หาไม่ได้ ที่แท้เป็นความจริงเช่นนั้น ซึ่งจะได้
 วิสัจนาให้ท่านฟัง

การเป็นคน

กับการเป็นมนุษย์นั้นต่างกัน

โกลลิบ การเป็นคนนั้น พอสังเกตได้เกิดมาก็เป็นคน
 ได้แล้ว ส่วนการเป็นมนุษย์นั้นหมายเฉพาะผู้มีใจสูง ใจสูง
 ชนิดที่นำกล่าวคือความชั่วหรือความทุกข์ทรมานไม่ถึง คำว่า
 มนุษย์ ๆ นี้ แยกศัพท์ออกได้ง่าย ๆ สองคำคือ
 มน+อุษย์ รวมกันเป็นมนุษย์ “มน” แปลว่า “ใจ”
 “อุษย์” แปลว่า “สูง” คำว่ามนุษย์จึงแปลกันได้ง่าย ๆ ว่ามี
 ใจสูงส่วนคำว่า “คน” นั้นมีความหมายมาจากคำว่า “ชน”
 ซึ่งแปลได้ง่าย ๆ อีกว่า “เกิดมา” เพราะฉะนั้นพอเกิดมาก็
 ได้เป็นคนแล้วแน่นอน แต่จะเป็นมนุษย์หรือไม่เป็นอีก
 ปัญหาหนึ่งต่างหาก คืออยู่ที่ว่าใจสูงหรือไม่ ถ้าใจสูงก็
 เป็นมนุษย์ได้ ถ้าใจไม่สูงก็เป็นมนุษย์ไม่ได้ อย่างมาก
 จะเป็นได้ก็แต่เพียงคนเท่านั้นเอง ฉะนั้นการเป็นมนุษย์
 กับการเป็นคนจึงต่างกันเป็นคนละอย่าง เราจึงเลิกแปลคำ
 “มนุษย์” ว่า “คน” กันเสียเถิด ยกไว้สำหรับ
 เด็ก ๆ ในโรงเรียนแปลกันโน้น สำหรับผู้ใหญ่และอยู่

ในสภาพที่เผชิญกันอยู่กับสถานการณ์อันยุ่งยากของโลกนี้เรา
ต้องเข้าใจในความหมายของคำว่ามนุษย์ให้ถูกต้องจริง ๆ
แล้วท่านทั้งหลายก็จะเห็นจริงกับอาตมาว่า ความทุกข์ยาก
ในโลกทุกอย่างและทุกยุค มันเกิดมาจากการที่คนใน
โลกไม่เป็นมนุษย์กันนั่นเอง

คำว่าใจสูง ๆ ในที่นี้หมายความว่าอย่างไร จะ
ต้องทำความเข้าใจกันโดยละเอียด ที่ดินที่สูงหรือที่ดอน
เราหมายถึงที่ที่น้ำท่วมไม่ถึง ใจสูงก็เป็นอย่างเดียวกัน คือ
หมายถึงใจชนิดที่น้ำ กล่าวคือกิเลสหรือความชั่วท่วมขึ้น
ไปไม่ถึง หัวใจที่น้ำชนิดนี้ท่วมไม่ถึงนั้น ย่อมมีลักษณะ
สะอาดสว่างและสงบเย็น ความสะอาด ความสว่างและ
ความสงบเย็นของใจนั่นเองคือความสุขของใจ ใจที่สูง
เช่นนั้นแล้วท่านลองคิดดูให้ดี ๆ ว่าจะมีความทุกข์เกิดขึ้นจาก
คน ๆ นี้ได้อย่างไร หรือมีปัญหาอะไรบ้างที่คนซึ่งมีหัว
ใจสูงเช่นนั้น จะแก้ไขไม่สำเร็จ? พระพุทธเจ้าเป็นยอด
ของมนุษย์ก็เพราะท่านมีความสะอาดความสว่าง และความ
สงบของใจมากถึงที่สุดจริง ๆ นั่นเอง พระอริยสงฆ์สาวก
ทั้งหลายก็คือผู้มีใจสูงโดยนัยอย่างเดียวกัน ตามมากตาม

น้อยลคหล่นกันลงมา ฝ่ายปฤชณธรรมทานนั้นใจอยู่ในระดับ
 แบนราบไม่มีความสูญเสีย ส่วนกัลยาณปฤชณนั้นใจมีความ
 สูงพอสมควรแก่การที่จะเรียกตัวเองว่า “มนุษย์” อยู่บ้าง
 ถ้าคนในโลกพากันเป็นกัลยาณปฤชณ ให้ได้กันทุกคน
 เท่านั้น ความทุกข์ยากในโลกจะไม่เกิดขึ้นได้เลย และ
 เราจะได้รับสิ่งที่ใฝ่ฝันหากันนัก คือสิ่งที่เรียกกันว่า
 “สันติภาพอันถาวร”

คนในสมัยนี้ไม่เป็นมนุษย์กันมากยิ่งขั้น อย่า
 เข้าใจว่า คนในสมัยนี้มีการศึกษาเจริญแล้วจะมีความเป็น
 มนุษย์กันมากขึ้น การศึกษานั้นมิได้มีความหมายว่าสามารถ
 ทำให้ใจมีความสะอาดสว่างและสงบ เมื่อใช้การศึกษาผิด
 แม้จะมีการศึกษามากเพียงไร ก็มีแต่จะยิ่งทำให้สกปรกมืด
 มัวและเร่าร้อนมากขึ้นเพียงนั้น ขอให้คนในโลกแห่งสมัยนี้
 อย่าหลงทะนงตัวว่ามีใจสูงเพราะเหตุที่มีการศึกษากว้างขวาง
 นั้นเลย ขอให้วัดดูด้วยกฎเกณฑ์อันแท้จริง คือความ
 ที่ใจสะอาดสว่างและสงบหรือไม่นั้นเสียก่อน เพราะถ้าใจ
 ไม่เป็นเช่นนั้นแล้วทำอย่างไรเสีย น้ำคือกิเลสหรือความชั่ว
 ย่อมท่วมใจนั้นได้เป็นแน่นอน และจะเห็นผลของความ
 ที่ไม่มีใจสูงอย่างประจักษ์ชัดออกมา

คนสมัยนั้นพากันเป็นมนุษย์น้อยลง ๆ หรือไม่
 เป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้นนั้นเพราะใจต่ำลง ๆ เพราะต่าง
 คนต่างพากันหันหลังให้ศาสนาของตน ๆ มากยิ่งขึ้น
 แล้วแต่ตนจะถือศาสนาอะไร ล้วนพากันหันหลังให้ศาสนา
 ของตน มากยิ่งขึ้น ๆ ทั้งนี้ ที่พากันหันหลังให้ศาสนาของ
 ตน ๆ มากยิ่งขึ้นนั้น เพราะเหตุที่เห็นได้ง่าย ๆ สอง
 อย่างคือ ความถูกระทบกระเทือนจากภัยต่าง ๆ มีภัย
 หลังสงครามเป็นต้น และเพราะในโลกมีสิ่งที่ยั่ววนให้
 คนหันหลังให้ศาสนาของตนมากขึ้น ตามส่วนของการศึกษา
 ที่ยิ่งเจริญมากขึ้นนั่นเอง จนเหลือที่คนธรรมดาแห่งสมัย
 นี้จะทนมีใจคอเป็นปกติอยู่ได้ การหันหลังให้ศาสนานั้น
 คือการตามใจตัวเอง ก่อนหน้านั้นเคยตามพระทัยหรือตาม
 ใจพระศาสดาของตน ๆ แล้วแต่พระศาสดาได้ทรงสั่งสอน
 ไว้อย่างไรก็พากันทำตาม และอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมของ
 ศาสนานั้น บัดนี้พากันตามใจตัวของตัวหันหลังให้พระ
 ศาสดา เหมินเฉยต่อหลักพระศาสนา เพื่อให้ได้ทำตามใจตัวใน
 การหาความสนุกสนานเอร็ดอร่อยเพลิดเพลิน หรือความ
 สุขทางเนื้อหนัง ยิ่งตามใจตัวมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งหันหลังให้

ศาสนาของตนมากขึ้นเท่านั้น ยิ่งหันหลังให้ศาสนามากขึ้น
เท่าไร ใจก็ยิ่งต่ำลงๆ เท่านั้น

การตามใจตัวเองทำให้ใจต่ำลงเพราะเหตุใด? เพราะ
เหตุว่า การตามใจตัวเองนั้นคือการตามใจกิเลส สิ่ง
เรียกว่ากิเลสนั้น ก็คือสิ่งที่ทำให้ใจสกปรกมีคมัวและเร่าร้อน
ทุกๆ ศาสนาเรียกกิเลสโดยบุคคลลาธิษฐานว่า ผีปีศาจบ้าง
พญามารบ้าง ซาตานบ้าง แล้วแต่จะเรียกตามภาษาแห่ง
ศาสนานั้นๆ แต่ความหมายก็ตรงกันหมด ฉะนั้น การ
ตามใจตัวเองเพราะเห็นแก่ความสุข ทางเนื้อหนัง ก็คือ
การตามใจ ภูตผีปีศาจนั่นเอง เมื่อละจากการตามใจ
พระศาสนา มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น มาตามใจ
ภูตผีปีศาจแล้ว จะไม่ให้ใจต่ำได้อย่างไร เหตุนี้แหละจึง
กล่าวว่าการตามใจตัวเองนั้นทำให้ใจต่ำลงๆ

ที่นทางฝ่ายตรงกันข้าม คือ การบังคับตัวเอง
ย่อมนำมาซึ่งความมีใจสูง อันเป็นความหมายของความ
เป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง เพราะเหตุว่าการบังคับตัวเอง ไม่ให้
ตามใจตัวเอง แต่ไปตามใจพระศาสนาของตนๆ นั้น

ทำให้มีใจสะอาดสว่าง และสงบเย็นมากขึ้น ไม่ตกเป็น
 ลูกสมุนของผีปิศาจพญามารหรือซาตานอีกต่อไป การบัง
 คับ^๖ตัวเองนั้นคือคำสอนของทุก ๆ ศาสนาในโลก และ
 โดยเฉพาะพระพุทธศาสนานี้^๕ ย่อมเป็นการสอนให้ทำการ
 บังคับตัวเองโดยสิ้นเชิง เราอาจกล่าวได้ว่าพระพุทธ
 วจนะทั้งหมดในพระไตรปิฎกนั้นทุกคำ สอนให้บังคับตัว
 เอง ศีล ก็คือบังคับตัวเองทางกายวาจาโดยเด็ดขาด
 โดยไม่มีช่องทางที่จะตามใจ ภูตผีปิศาจเหลืออยู่เลย สมภา
 ธิคือการบังคับตัวเองในก้านจิตใจโดยเด็ดขาด โดยไม่มีช่อง
 ทางที่ตามใจกิเลส หรือเปิดโอกาสให้กิเลสอีกเหมือนกัน
 ส่วน บัณฑิต^๖ นั้นคือการทำลายรากเงาของกิเลสอันเป็น
 เหตุให้ตามใจตัวเองเสียโดยสิ้นเชิง ไม่มีอะไรเหลืออยู่สำ
 หรับจะงอกเงยเป็นการตามใจตัวเองได้อีกต่อไป แล้วใน
 พระไตรปิฎกทุก ๆ หน้^๕นั้นมีอะไรมากกว่า ศีล-สมาธิ
 -บัณฑิต^๖ เล่า? เราจึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานี้^๕คือ
 ศาสนาแห่งการบังคับตัวเองทั้ง^๕กัน

การตามใจตัวเอง หรือการตามใจกิเลส^๕นั้น

คือการละทิ้ง^๕ศาสดาไปสวามิภักดิ์^๖ต่อภูตผีปีศาจ^๗ ซึ่งทำ
หน้า^๘ที่^๙ทรمانสัตว์โลก หรือถึงกับล้างผลาญโลกใน

บางครั้ง ความทุกข์ยากในโลกทุกชนิดทุกยุคทุกสมัย

เกิดจากการตามใจตัวเอง หรือการตามใจภูตผีปีศาจ^๕นี้ทั้ง

นั้น คำว่าภูตผีปีศาจ^๗นี้เป็นชื่อของใจซึ่งปราศจากความ

สะอาดสว่างสงบ แต่เป็นใจที่สกปรก มีคม^{๑๐} เราเรียน

ขอให้ท่านทั้งหลาย^{๑๑}เกิดเห็นว่า ความทุกข์ยากชนิดไหนบ้าง

ในโลกนี้^{๑๒}ที่ไม่เกิดมาจากใจของคนที่มีใจสกปรก มีคม^{๑๐}และ

เราเรียน กล่าวคือใจที่เอาแต่การตามใจตัวเองในการแสวง

หาความสุขทางเนื้อหนัง ความเสื่อมเสียทางศีลธรรมและ

วัฒนธรรมนั้นมาจากภูตผีปีศาจ^๗แห่งการตามใจตัวเอง เรา

ลองพิจารณากันดูในเรื่องนี้ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น

ที่สุดสำหรับพวกเรา ที่ตกลงใจกันว่าจะทำการแก้ไขสภาพ

ความตกต่ำในทางด้านจิตใจ เพื่อประโยชน์แก่พวกเราเอง

และแก่โลกทั้ง^{๑๓}สิ้น

ศีลธรรมที่เป็นหลักทั่วไป คือศีลธรรมห้าประการ
 ศีลข้อหนึ่ง ซึ่งห้ามการทำลายชีวิตนั้น ศีลข้อนี้จะมีอยู่ได้
 ก็ด้วยการบังคับตัวเองไว้ได้เท่านั้น ครั้นปราศจากการ
 บังคับตัวเอง ซึ่งหมายถึงมือเท้าปากท้อง เมื่อไรแล้ว
 ศีลข้อนี้จะกระจัดกระจายหมด คนที่ไร้การบังคับตัวเอง
 ย่อมฆ่าสัตว์ได้ เพื่อประโยชน์เพียงความสนุกสนานหรือ
 สนุกมือ แม้สัตว์ที่มีบุญคุณอยู่เหนือศีรษะคนทุกคนที่กิน
 ข้าว เช่น วัว ควาย เป็นต้น เราก็ยังได้เห็นคนพากันฆ่า
 สัตว์เหล่านั้นเพื่อความเมามาย กินเพื่อบำเรอภุชพิศاج
 แห่งการตามใจตัวเอง แทนการกินเป็นอาหารตามปกติ
 ใจที่ดำขนาดที่มองไม่เห็น อุปการะคุณของสัตว์หมก
 ดนเช่นนั้น มิใช่จะหยุดอยู่เพียงนั้น ย่อมเขยิบขึ้นมาจนถึง
 ไม่มองเห็นอุปการะคุณของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งทำให้
 เกิดการลืมนึกถึงเพื่อนร่วมโลกกัน หรือเพื่อนเกิดแก่เจ็บ
 ตายด้วยกัน จึงฆ่าได้แม้กระทั่งคน อย่างง่าย ๆ และค่อย ๆ
 ง่ายขึ้นไปตามลำดับกระทั่งมารดาบิดาก็บันดาลโทษฆ่าได้
 กระทั่งฆ่าพระอรหันต์ก็ฆ่าได้ในที่สุด ในเมื่อปิศาจแห่ง
 การตามใจตัวเองมีอำนาจแก่กล้ารุนแรงยิ่งขึ้น ฉะนั้น การ

วางแผนทางการเศรษฐกิจการเมืองและการทหาร เพื่อฆ่า
เพื่อนมนุษย์ตากำ ๆ ถ้วยกันคราวละหมื่นคราวละแสนคน
ก็ต้องเป็นสิ่งที่ทำได้ลงคออย่างง่ายกายสำหรับบุคคลที่เต็ม
ไปถ้วยภูตผีปีศาจแห่งการตามใจตัวเอง

ข้อที่สอง คือการไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้
ให้^๕นั้นก็เช่นเดียวกันอีก คนที่ไม่บังคับตัวเองยอมแย่งชิง
ประโยชน์^๖ผู้อื่นมาเป็นของตนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้ง
อย่างหยาบกายชั่วร้ายที่สุด และสุภาพแนบเนียนที่สุด การ
ไม่บังคับตัวเองแล้ว^๗ก็ชกเกยจ ^๘เมื่อชกเกยก็ขาดแคลนหรือ
ยากจน เมื่อจนแล้วยังตามใจตัวเองอยู่อีก ถ้วยการลักขโมย
ครั้ง^๙เขาชักขวาก็เลยทำอันตรายให้ต่อไปอีก การใช้
อุบายทางการเมือง หรือเศรษฐกิจ เพื่อลวงเอา
ประโยชน์^{๑๐}ของเพื่อนบ้านมาเป็นของตนนั้น ^{๑๑}ก็เพราะ
อำนาจของบีศาจตัวเดียวกันนอก

ข้อที่สาม คือการไม่ลวงละเมิดต่อของรักของใคร
ของ^{๑๒}ผู้อื่น ^{๑๓}เรายังจะเห็นว่า^{๑๔}เป็นเพราะอำนาจบีศาจตัวนี้
มากกว่าอย่างอื่นขึ้นไปอีก เราเห็นกันได้ว่าไม่มีใครต้อง

ตายเพราะไม่ได้ทำชั่ว เพราะเราไม่เคยเห็นใครตายเพราะ
 การไม่ได้ทำชั่ว แต่แล้วเราก็กังเห็นคนทำชั่ว และคนบาง
 พวกกลับเห็นเป็นเกียรติในการที่ตัวทำชั่วเก่ง และโอ้อวด
 กันเพราะเรื่องนี้ในพวกที่นิยมการทำชั่วด้วยกัน แทนการที่
 จะละอายว่าการทำเช่นนั้นคือการก้มศีรษะลงเป็น ทาส ของ
 ฝูงสัตว์แห่งการตามใจตัวเอง สำหรับการถือศีลข้อนี้เราจะ
 ต้องขยายวงออกไปให้กว้างเต็มความหมายของบทบัญญัติ
 คือห้ามล่วงเกินต่อของรักของใคร่ทุกชนิดของผู้อื่น หาใช่
 ห้ามแต่การทำชั่วอย่างเดียวตามความเข้าใจของคนบางคนไม่
 แม้แต่เด็กเล็ก ๆ ไม่เคียดสาในเรื่องกามารมณ์ ก็มีสวนที่จะ
 ต้องถือศีลข้อนี้ โดยเต็มทีโดยความหมายของศีลว่า ห้าม
 ล่วงเกินของรักของใคร่ของผู้อื่น เช่นเด็กคนหนึ่งมีดินสอ
 หรือของเล่นอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งรักมากหวงมากจนไม่
 ประสงค์ให้ใครมาแตะต้อง แล้วเด็กอีกคนหนึ่งต้องไม่ลอบ
 คล้ำสิ่งนั้นให้เป็นที่ขี้ใจแตกที่เป็นเจ้าของเอาทีเดียว ตาม
 ที่อธิบายมานี้มิใช่เป็นการบัญญัติเอาใหม่ หรือบัญญัติเอา
 ตามชอบใจ แต่เป็นการชี้ให้เห็นความหมายอันถูกต้อง

ตรงตามสัททนต์ ท่านจงสังเกตดูให้ดี ตัวสัททนต์มีอยู่ว่า
 กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวมณีสัททนต์ สมาสยามิ แปลว่า “ข้าพ
 เจ้าขอรับถือข้อห้าม ที่ให้เว้นจากการประพฤตินอกในกาม
 ทั้งหลาย” คำว่า “กาเมสุ” แปลว่า “ในกามทั้งหลาย”
 มีสำนวนเป็นพหูพจน์ คือ มากอย่าง และคำว่า “กาม”
 นั้นเล่า หมายถึงของรักของใคร่ทุกชนิด จะเป็นรูปเสียง
 กลิ่นรสสัมผัสอันใดก็ได้ ด้วยเหตุนี้แล ความหมายอันแท้
 จริงของศีลข้อนี้ จึงหมายถึงสิ่งของทุก ๆ อย่างที่เจ้าของ
 เขารักใคร่ หึงหวง และเราควรถือกันให้มีขอบเขตอย่าง
 กว้างขวาง จนถึงแม้แต่เด็กเล็ก ๆ ก็ต้องถือตั้งทุกกล่าวมา
 แล้ว ขอให้ท่านทั้งหลาย จงแข็งแรงสั่งสอนลูกหลานเล็ก ๆ
 ของท่าน ให้รู้จักศีลข้อนี้ไปเสียตั้งแต่เล็ก ๆ ที่เดียว โตขึ้น
 จะได้ ไม่ลำบากในการถือศีลข้อนี้ ซึ่งเป็นเครื่องช่วยรักษา
 โลกให้สะอาด

ศีลข้อที่สี่ ซึ่งห้ามการกล่าวคำไม่จริง ต้องเสียไป
 ก็เพราะคนบังคับตัวให้อยู่ในความสัตย์จริง หรือในทำนอง
 คล่องธรรมไม่ได้ การกล่าวเท็จทางวาจา ทางตัวหนังสือ

ทางกิริยาทำทางก็ตาม ล้วนแต่มีความมุ่งหมายเพื่อให้ได้
ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งแก่ตัวทั้งนั้น อย่างน้อยที่สุดก็
เพื่อความสนุกสนานหรือได้เกียรติว่าคุยเรื่องโกหกสนุก
โดยทั่วไปกล่าวเท็จนั้นก็เพื่อให้ได้ประโยชน์แก่ตัวหรือพวก
พ้องของตัว เช่นการเป็นพยานเท็จเพื่อกำจาง หรือเพื่อ
พวกพ้องของตัวจะได้ชนะในคดี เราจึงถือเอาใจความได้ว่า
การกล่าวเท็จนั้นคือการหาประโยชน์ใส่ตัวหรือพวกของ
ตัว โดยใช้วาจาเป็นเครื่องมือ นั้นเอง เมื่อบังคับ
ตัวเองไม่ได้ในทางที่จะไม่แสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบ
ธรรม คนก็กล่าวเท็จด้วยวาจา ซึ่งไม่ต้องลงทุนลงแรง
มากเหมือนกระทำอย่างอื่น ศิลข้อนี้ก็เสียไป โลกเราเป็น
ส่วนส่วนมากที่สุดสมัยนี้ ก็เนื่องจากการไม่มีศีลธรรมข้อนี้
ของพวก นักการเมืองเจ้าเล่ห์ ของโลกนั่นเอง เล่ห์-
เหลี่ยมต่าง ๆ นั้นก็มีใช้อะไรอื่นไปจากการกล่าวเท็จด้วย
กิริยาวาจา ซึ่งถูกพิบัติสาหัสแห่งการตามใจตัวเองเข้ามาบังคับ
ให้ทำ

ศิลปข้อห้า ซึ่งห้ามการคืบหน้ามา เราจะได้เห็นชัด
ขึ้นไปอีกว่า ศิลข้อนี้เสียไปเพราะการตามใจตัวเองล้วน ๆ

น้ำเมามิใช่ยา มิใช่อาหาร ถ้าใช้เป็นยาหรืออาหารก็ใช้อย่าง
 อื่นซึ่งผิดจากที่ใช้นั้นอยู่อย่างน้ำเมา คือเพื่อบ่มมอมตัวเองให้
 เกิดอาการและความรู้สึกอย่างภูตผีปิศาจขึ้นในใจของตัวเอง
 ในสมัยที่คนหันหลังให้ศาสนาของตนมากขึ้นเช่นนั้น คนก็
 ย่อมกินน้ำเมาจากขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นธรรมดา ซึ่งทำให้
 ความเป็นมนุษย์น้อยลง ๆ และมีความเป็นภูตผีปิศาจมาก
 ขึ้น ๆ ในโลกนี้ แม้ในประเทศไทยของเรา ก็เห็นได้ว่า
 คนกินน้ำเามากขึ้นมากขึ้น ในระยะสิบปีมานี้พลเมืองของ
 ประเทศไทยมิได้เพิ่มขึ้นถึงหนึ่งเท่าตัวเลย แต่ในระยะสิบ
 ปีมานี้ปริมาณการผลิตน้ำเมา เพิ่มมากขึ้นหลายเท่าตัว
 จนท่านผู้เฒ่าบางคนเกิดความฉงนในกองน้ำเมาที่กองอยู่
 เต็มท่าเรือหรือสถานีรถไฟ ว่าน้ำเอนั้นจำนวนมากมายเหล่าน
 นั้นเขาจะเอาไปอาบข้างอาบม้าที่ไหนกันหนอ แต่ใคร ๆ ก็
 ย่อมทราบดีว่าน้ำเมาเหล่านนั้นในที่สุดไม่ได้หายไปทางไหน
 ในข้อนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคนจงได้คิดดูเถิดว่า เมื่อใจ
 คนเราสูงเป็นมนุษย์ ก็มีความสะอาดสว่างและสงบอยู่ใน
 ใจนั้น น้ำเอนั้นจะเข้าไปในปากของเราได้หรือไม่ และ

จันทบุรี

เมื่อใจของเราทำเป็นปีศาจ คือใจสกปรกมีคมวและเราร้อน
น้ำเมาเข้าไปในคอโดยง่ายตายเพียงไร แล้วในที่สุดก็จะ
ตอบคำถามได้ด้วยตัวของท่านเองว มนุษย์กินเหล้าหรือ
ฝิ่นกินเหล้ากันแน่ ? เมื่อน้ำเมาคือสิ่งที่ทำคนให้หมดจาก
ความเป็นมนุษย์ แต่ให้เกิดมีความเป็นปีศาจขึ้นแทน
ดังนี้แล้ว ผู้ใดจะทำการแก้ไขภาวะตกต่ำในทางใจของตน
เองได้โดยวิธีไร ? เมื่อแก้ไขของตัวเองก็ไม่ได้แล้ว จะ
ช่วยแก้ไขบ้านเมือง หรือประเทศชาติได้อย่างไรต่อไปอีก
ขอให้ลองนึกดู เพราะปีศาจแห่งการตามใจตัวเองตัวเดียว
กันนั้นเอง ที่ทำให้คำสอนของพระศาสดาในข้อนี้เป็นหมัน
ไป แม้ในหมู่ของคนที่เรียกตัวเองว่าพุทธบริษัทในสมัยนี้
เป็นจำนวนไม่น้อย

การตามใจตัวเอง เป็นปีศาจแห่งการทำลายล้าง
ได้ทำลายศีลธรรมของศาสนา ๕ ประการหมดสิ้นแล้ว
ยังทำลายต่อไปถึงธรรมะข้ออื่น ๆ ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด
ซึ่งมีแต่จะทำให้การหันหลังให้ศาสนาดำเนินต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด
เช่นกัน เป็นไฟเผาปิดบังดวงตาไม่ให้เห็นสิ่งที่ควรจะเห็น

พรางตาทำให้เห็นกงจักรเป็นดอกบัว ทำให้เห็นแต่ช่องทาง
 สำหรับแก้ตัวในเมื่อตนต้องการจะเหยียบย่ำศีลธรรม เพื่อ
 ก้าวไปสู่การตามใจตัวเองที่ยิ่ง ๆ ขึ้นไป สิ่งที่มีอยู่ทั่วไปทุก
 หนทุกแห่งแต่ไม่มีใครหยิบขึ้นมาพิจารณาให้เห็นพิษสงของ
 บิศาจตัวนี้ เช่น การเล่นการพนัน และการดูการเล่น
 เป็นต้น ซึ่งอาตมาจะเปรียบเทียบให้ท่านทั้งหลายกตัญ
 ญาณึงฟังเทศน์อยู่ที่นี่บางคนอาจรู้สึกเมื่อยหลังแล้วเวลาก็
 ยังไม่ถึงชั่วโมง แต่ถ้านั่งเล่นการพนันก็นั่งได้ ด้วยความ
 รู้สึกสนุกสนานตึงหลาย ๆ ชั่วโมงก็ไม่เคยบ่นเมื่อยหลังเท่า
 นึงฟังเทศน์ บางคนที่เป็นบิศาจยิ่งไปกว่านั้นก็นั่งอยู่กับ
 วงไฟได้ถึง ๒๔ ชั่วโมงโดยไม่ต้องลุก ให้เขาเอาอาหารมา
 ให้บริโภคนั่งตรงนั้น และถ้าทำได้ก็จะถ่ายทอดจากระเบี๊สสาวะ
 ที่ตรงนั้นด้วยซ้ำไป ทงนั้ก็เพื่ออย่าให้ต้องละไปจากวงนั้น
 เอง ถ้าต้งนั่งฟังเทศน์นานถึงเท่านั้นเขาจะบ่นสักเท่าไร
 ท่านลองหลับตานึกดูเอาเอง และนึกดูต่อไปด้วยว่าการบ่น
 ในลักษณะเช่นนั้น เป็นการบ่นที่ออกมาจากจิตใจที่มีความ
 สูงอย่างมีความเป็นมนุษย์ หรือออกมาจากจิตใจที่มีความ

ทำอย่างมีความเป็นปกติสืบสืบมาแต่การตามใจตัวเอง พวกกัน
ง่าย ๆ ก็คือมนุษย์บ่นหรือบ่นกันแน่ อบายมุขหรือประทุ
เปิดกว้างทั่วไปหมดเพราะอะไร เราปิดประตุนรกประตุน
กันไม่สำเร็จ ทั้งที่มีตำรา วาดเติมเมือง เพราะอะไร ถ้ามิใช่
เพราะอำนาจของปีศาจแห่งการตามใจตัวเอง ที่ทำให้หนึ่งฟัง
เทศน์สักชั่วโมงก็ยวกรู้สึกเมื่อยหลังคอกหรือ

อบายมุข คือการดูการเล่น หรือมหรสพต่าง ๆ
ก็ทำนองเดียวกันอีก ถ้าจะต้องไปฟังเทศน์ตามวัดหรือที่
ใดก็ตาม ก็มีความรู้สึกออกจากภายในว่าไม่มีเวลา ไม่มีคน
อยู่บ้าน ครั้นถึงที่จะไปดูหนังทุกคืนก็มีเวลา ไปกันทั้งพ่อ
ทั้งแม่ทั้งลูก มีคนเฝ้าบ้านคือลูกกุญแจ ถ้าจะต้องทำงาน
ในหน้าที่ของตนให้มากสักหน่อยก็รู้สึกเหนื่อยและสุขภาพ
ทรุดโทรม แต่เห็นรำหรือรำวงได้ถึงที่หนึ่งที่สองไม่มีความ
รู้สึกเหนื่อยหรือรู้สึกกลัวสุขภาพทรุดโทรม ท่านทั้งหลาย
จงคิดดูเอาเองเถิดว่านี่เป็นเพราะมันมีอะไรเข้าสิ่ง ถ้าหาก
มิใช่ปีศาจตัวเดียวกันนั้นเอง กล่าวคือ ปีศาจแห่งการ
ตามใจตัวเองที่ส่งคนเพื่อให้หันหลังให้ศาสนา โดยทำ

ให้หลงไปว่าความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องมีอยู่ในนั้น หรือ
 ความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องสมัยนั้นต้องเป็นเช่นนั้น ซึ่งท่าน
 จะเห็นได้ต่อไปอีกว่าถ้าคนในโลกตกอยู่ภายใต้อำนาจของ
 บิศาจตัวนั้นทั้งหมด โลกเราจะอยู่ในสภาพเช่นไร สิ่งที่
 เรียกว่าอบายมุขหรือประตุนรกก็จะเปลี่ยนความหมายเป็น
 ประตูดะไรไป ในเมื่อคนจำนวนมากพากันนิยมเดินเข้าไป
 สู่ประตูนี้ด้วยความชื่นตามากขึ้น แล้วเราจะพากันแก้ไข
 ภาวะความตกต่ำในทางใจ ซึ่งเป็นมูลเหตุอันสำคัญของ
 ความตกต่ำทั้งหลายได้อย่างไร เราพากันเดินลงสู่ประตู
 แห่งอบายมุขเหล่านี้ ทั้งที่ปากร้องบอกกล่าวแก่กันและกัน
 ให้ช่วยกันแก้ไขความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจ ทางศีล-
 ธรรม ทางวัฒนธรรมและอื่น ๆ อยู่เป็นกึ่งเป็นแคว
 เหล่านี้เป็นเพราะการถูกละเลยของบิศาจตัวไหน ถ้ามิใช่
 บิศาจของการตามใจตัวเอง

ในแง่ของความมีวัฒนธรรมนั้น จะยังเห็นได้ง่ายกว่า
 ทางอื่น วัฒนธรรมนั้น คือ ความมีระเบียบเรียบร้อยอัน
 เป็นที่พึงแห่งความผาสุก และน่าเลื่อมใสในการกินอาหาร

การแต่งกาย การอาศัยอยู่ การเจ็บไข้ การสมาคมเป็นต้น
 แต่แล้วท่านทั้งหลายลองหยั่งกึกคึกสักแวบหนึ่ง ว่าคนที่ถูก
 บิศาจแห่งการตามใจตัวเองเข้าสิงนั้น จะสามารถรักษา
 ระเบียบเหล่านี้ให้ ถึงขนาดเป็นที่ตั้งแห่งความผาสุกและ
 ความน่าเลื่อมใสได้อย่างไรกัน เมื่อผีตามใจตัวเองเข้าสิง
 แล้ว เพียงแต่อากาศร้อนนิดเดียว ก็เปลือยตัวออกมาสู่ที่
 ธารกำนัล เพียงเพื่อความสะดวกแก่เทหังของโสโครกไว้
 ประดับบริเวณบ้านหรือที่สาธารณะ เพียงแต่ตามใจผีที่
 ตะกละก็มีการกินที่มูมมามไร้ระเบียบ ฯลฯ เหล่านี้เป็นข้อ
 พิสูจน์ที่ชัดแจ้งว่า ความมีวัฒนธรรมนั้น อยู่รวมกัน
 ไม่ได้กับบิศาจแห่งการตามใจตัวเอง ถ้าคนยังมีใจสูง
 ถึงขนาดที่ยังเห็นวัฒนธรรมเป็นของมีค่าและจำเป็นอยู่ ก็
 ต้องระมัดระวังบิศาจอันร้ายกาจตัวนี้

ที่นี้ เราจะพิจารณากันถึงความยากเข็ญนานาประการ
 ของโลกเช่นสงครามเป็นต้น ว่ามีมูลมาจากอะไร สำหรับ
 ปัญหาความยุ่งยากที่พวกเรากำลังได้รับ และขอร้องให้ร่วม
 มือกันทำการแก้ไขกันเป็นการใหญ่ในเวลานี้ ก็กล่าว

ได้ว่าเป็นผลอันสืบเนื่องมาจากการที่โลกมีสงคราม ยังมี
สงครามขนาดใหญ่เพียงไร ก็ยังมีผลสืบเนื่องเป็นความทุกข์
ยากขนาดใหญ่ตามขึ้นเพียงนั้น การทำสงครามก็มีความ
ยากเข็ญอย่างอื่น ๆ ก็ดี แม้จะมีรูปร่างผิดแปลกแตกต่าง
กันเพียงไร ย่อมมีมูลเหตุอย่างเดียวกันทั้งนั้น กล่าวคือ
คนในโลกเป็นมนุษย์กันน้อยลงทุกที หรือไม่เป็นคนกันเสียเลย
นั่นเอง เป็นกันแต่เพียงคน คือมีใจต่ำอยู่ในระดับแบน
ราบไม่มีความสูงเป็นความสะอาดสว่างและสงบ เพราะ
อำนาจการตามใจตัวดังที่กล่าวแล้ว คนในโลกยิ่งตามใจตัว
เองยิ่งขึ้นเพียงไร ก็ยิ่งทำให้ประสบกับสงครามเร็วยิ่ง
ขึ้นยิ่งขึ้น และขนาดรุนแรงยิ่งขึ้นเพียงนั้น ข้อนั้นเป็น
เพราะเหตุใด อาตมาขอรับรองให้เราทั้งหลายจงได้พิจารณา
กันดูให้ละเอียดลออเป็นพิเศษ

การตามใจตัวเองเป็นสิ่งที่นำไปสู่สงคราม
อย่างที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั้น เพราะเป็นการตามใจ
ตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีความสิ้นสุด ยิ่งตามใจตัวเอง
ให้มากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งออกห่างไปจากความรู้สึกพอมากขึ้น
เท่านั้น แม้ชาวโลกจะพากันถือหลักตามใจตัวเอง แล้ว

พยายามกันให้มากเพียงไร ก็ไม่มีวันหรือเวลาที่จะได้ประสบความสำเร็จในเรื่องนี้ เพราะกิเลสตัณห์ย่อมมีปรกติวิ่งออกหน้าสิ่งต่าง ๆ ที่ประติษฐ์ขึ้นสนองความอยากของตนอย่างไม่มีเวลาที่จะไล่ทันกันได้เลย ไฟไม่เคยอึมเคยพอด้วยเชื้อเพลิงฉนั้นใด การตามใจตัวเองก็ไม่มีวันอึมวันพอด้วยสิ่งที่ช่วยกันประติษฐ์ขึ้นบำรุงบำเรอตัวเองฉนั้นนั้น เรายิ่งเอาเชื้อเพลิงโหมเข้าไปในไฟอย่างประชิดแตกตันเพื่อให้มันอึมมันพอ มันกลับกลายเป็นไฟกองใหญ่ขึ้นกว่าเดิมมีความร้อนสูงยิ่งขึ้นกว่าเดิม สามารถทำการเผาผลาญให้เชื้อเพลิงเหล่านั้น สิ้นไปเร็วกว่าเดิม แม้เราจะประชิดด้วยเชื้อเพลิงให้เป็นไฟที่พุ่งสูงถึงพรหมโลก มันก็ยังเป็นไฟที่ต้องการเชื้อเพลิงเพิ่มมากขึ้นอีกอยู่ฉนั้นเอง ฉนั้นฉนั้นใด การตามใจตัวเองของคนในโลก แม้จะพยายามตามกันสักเท่าใด ๆ ก็ยังมีแต่จะทำให้ยิ่งอยากตามใจตัวมากขึ้นไปกว่าฉนั้น อยู่เพียงฉนั้น ครั้นบังคับการตามใจตัวไว้ไม่ได้ ก็ต้องตกเป็นทาสของอารมณ์ ก้มหน้าแสวงหา

สิ่งมาสนองความอยากของตนด้วยความสมัครใจ ยิ่งสนอง
 มากเข้าเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ตกเป็นทาสของอารมณ์มากเข้าเท่า
 นั้น จนกระทั่งหาสิ่งมาสนองความอยากของตนโดยทางที่
 ชอบธรรมไม่ทันแก่ความต้องการ ในที่สุดก็ต้องหาทาง
 แสวงโดยไม่คำนึงถึงความผิดถูกชั่วดี ซึ่งอันนี้เองเป็นทาง
 มาแห่งการแข่งขันแย่งชิงกัน จนเกิดการเบียดเบียนกัน
 ซึ่งเราเรียกกันว่าสงครามในเมื่อการเบียดเบียนนั้นขยายตัว
 ออกไปเป็นงานของส่วนรวม คือประเทศชาติ

ในสมัยที่คนในโลกอวดกันว่าเจริญด้วยการศึกษา
 นี้มิได้หมายความว่าคนจะสามารถหยุดการตามใจตัวเอง โดย
 ที่สามารถประติษฐิสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นสนองความอยาก
 ของตนจนรู้สึกว่ามีพอ ตรงกันข้าม ยิ่งมีการศึกษา
 มากก็ยิ่งรู้จักอยากให้แปลก ๆ วิชาการออกไป ยิ่งประติษฐิ
 อะไรขึ้นมาเพื่อสนองความอยากอย่างแปลก ๆ ความอยาก
 ก็ยิ่งเล่นนอกหน้าสิ่งที่สร้างขึ้นสนอง แม้ว่าในสมัยวิทยา
 ศาสตร์ที่คนสามารถสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นบำเรอซึ่งกันและ

กันจนถูกถ่ายของทิพย์เข้าไป ความอยากใหม่ ๆ ใน
 การที่จะตามใจตัวเองก็ยิ่งทวีขึ้นตามส่วน การศึกษาอัน
 กว้างขวางของคนในโลกแห่งสมัยนี้ จึงเลยกลายเป็น
 เพียงเครื่องมือสำหรับสร้างสรรค์เหยื่อ สำหรับบ่วงสรวง
 บิศาจแห่งการตามใจตัวเองไปจนหมดสิ้น ซึ่งมีแต่จะทำ
 ตัวให้ตกเป็นทาส แห่งอารมณ์มากยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนอย่าง
 น่าสมเพช มติมหาชนเอาแต่จะให้ทุกคนได้มีความสุข
 สนานเริ่ดอร่อยทางเนื้อหนังมากขึ้นไปไม่มีขีดสุด ภายใต้
 นามศัพท์อันไพเราะว่า “การอยู่ดีกินดี” การศึกษา
 กันคว่ำก็ท้องหมูนั้้มแห่งความมุ่งหมายไปทางนี้ นัก
 การเมืองก็ตาม นักเศรษฐกิจก็ตาม นักการทหารก็ตาม
 ล้วนแต่มีหน้าที่ทำเพื่อให้สำเร็จตามความประสงค์อันนี้ จึง
 ได้ใช้อุบายทางเศรษฐกิจการเมืองและการทหารนั่นเอง
 คว้าถล่มเอาประโยชน์ของผู้อื่นมาเป็นของตนทั้งทางตรง
 และทางอ้อม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมื่อฝ่ายหนึ่ง
 รุกกันและต้านทานหรือป้องกันก็ตาม สิ่งทีเรียกว่าสงคราม
 ก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ยิ่งมีการศึกษากันคว่ำมากเพียง
 ไດก็ยังสามารถบีบบังคับผู้อื่นให้ยอมแพ้ จนต้องสนองสิ่ง

ที่ตัวประสงค์ให้แก้ตนเพียงนั้น เมื่อต่างฝ่ายต่างเร่งมือตั้ง
 หน้าที่ศึกษากันคว้ายิ่งขึ้นไป เครื่องมือในการทำสงคราม
 ทั้งชนิดร่อนและเย็นก็มีประสิทธิภาพมากพอที่จะล้างผลาญ
 กันให้วอดวาย และมีผลสะท้อนสืบเนื่องไปอย่างกว้างขวาง
 และเนิ่นนานยิ่งขึ้นเพียงนั้น เพราะฉะนั้นการศึกษาซึ่ง
 ควรจะเป็นเครื่องมือสร้างสันติภาพ ก็มากลายเป็นเครื่อง
 มือของปีศาจแห่งการตามใจตัวเอง สุมเผาสัตว์โลกให้
 รุ่มร้อนไปทุกหัวระแหง แม้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสงคราม
 ก็ยังต้องพลอยลำบากยากเข็ญเนื่องมาจากภัยสงคราม ถึงที่
 ท่านทั้งหลายก็พอจะมองเห็นได้โดยตัวเองแล้ว เราอาจกล่าว
 ได้ว่า ความเดือดร้อนเกิดขึ้นที่ไหน เราจะพบปีศาจ
 แห่งการตามใจตัวเองซ่อนตัวอยู่ภายใต้ในทันทีเสมอ
 ไป รวมความสั้น ๆ ว่า เมื่อปีศาจแห่งการตามใจตัวเอง
 ยังสิงใจคนในโลกอยู่เพียงใดแล้ว การศึกษาก็ตาม การ
 กันควาก็ตาม การปฏิบัติงานไปตามหลักแห่งการศึกษา
 กันควานั้น ๆ ก็ตาม ย่อมกลายเป็นเครื่องทำโลกให้ลุก
 เป็นไฟอย่างไม่มีวันจะดับ ได้อย่างผิดตรงกันข้ามจากวัตถุประสงค์

ที่ประสงค์ของการศึกษา ที่เราเคยพากันหวังว่าจะเป็น
 เครื่องนำมาซึ่งสันติภาพอันถาวร ทั้งหมคนั้นเป็นเพราะอะไร
 ถ้ามิใช่เพราะอำนาจบีบคั้นแห่งการตามใจตัวเอง ที่ทำคน
 ให้หันหลังให้ศาสนาของตน ๆ ยิ่งขึ้นทั้งทีกล่าวมาแล้ว
 ความเจริญก้าวหน้าในทางตามใจตัวเอง เพื่อให้ได้
 มาซึ่งความสุขทางเนื้อทางหนังอย่างไม่มีการอั้นการพอ
 นเอง เป็นมูลเหตุอันแท้จริงของสงครามทั้งในอดีต
 ปัจจุบัน และอนาคต แม้ว่าจะได้อวดอ้างว่าสามารถ
 จัดให้ถูกต้องแนบเนียนฉลาดเฉลียวเพียงไร การเห็นแก่
 ความสุขทางเนื้อหนัง ยังคงเป็นบ่อเกิดของความยากเข็ญ
 ในโลก อย่างเร้นลับ ลึกซึ้ง แนบเนียน อยู่ นั่นเอง

เมื่อโลกเรตกตกลึกเข้ามาในหล่มนี้ถึงเพียงนี้แล้ว เรา
 ก็พากันสอกล้ายตาหาเส้นทางสำหรับแก้ไข แต่ในที่สุดผลก็
 จะยังคงเป็นความล้มเหลวอย่างเดียวกันอีก เพราะผู้ที่ทำ
 การแก้ไขยังสมัครที่จะบูชาบีบคั้นแห่งการตามใจตัวเองอยู่
 ไป โรคร้ายเกิดขึ้นมาจากการตามใจตัวเอง แล้วยังจะขึ้น
 ใช้น้ำแกกคือการตามใจตัวเองอีก มันก็เหมือนกับเอาน้ำโคลน
 มาล้างมือที่เปื้อนโคลนอีกนั่นเอง รวมความว่า การที่

ความยากเข็ญเกิดขึ้นในโลกและทวียิ่ง ๆ ขึ้นไปตาม
 ส่วนแห่งความเจริญของการศึกษาก็ตาม และการที่เรา
 พากันแก้ไขสิ่งร้ายเหล่านี้ให้กลายเป็นไม่ได้ก็ตาม ทั้ง
 หมดคนเป็นเพราะอำนาจของสัตว์เดียวกัน คือมีแห่ง
 การตามใจตัวเอง ทั้งกล่าวแล้ว ฉะนั้นเราจึงมาช่วย
 กันกำจัดศัตรูอันร้ายกาจของโลกตัวนี้กันเถิด อาตมาได้
 เอยชื่อถึงการตามใจตัวเองมานับด้วยสิบ ๆ ครั้งเช่นนั้น
 ก็เนื่องมาจากมันมีความสำคัญในการก่อทุกข์เข็ญขึ้นในโลก
 ทั้งโดยส่วนบุคคลและส่วนรวมจริง ๆ

ในการที่จะกำจัดศัตรูอันร้ายกาจของโลกตัวนี้ เรา
 ต้องใช้อาวุธที่เป็นของตรงกันข้าม กล่าวคือการบังคับ
 ตัวเอง เราต้องเลิกตามใจตัวเอง แล้วหันไปตามใจพระ
 ศาสดาของตน ๆ คือการปฏิบัติตามคำสอนในพระศาสนา
 อย่างเคร่งครัด ศาสนาทุกศาสนาตรงกันหมดคือบังคับ
 ตัวเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นการตามใจตัวเองก็สูญหายไปจาก
 โลก และผีร้ายตัวที่สำคัญนั้นก็จะไม่เยี่ยมกรายมาอีก การ
 บังคับตัวเองนี้จะเป็นที่ทั้งการแก้ไขความทุกข์ที่มีอยู่แล้วให้
 หมดไป และป้องกันความทุกข์ใหม่ไม่ให้เกิดขึ้น ฉะนั้น

เราจึงต้องออกตั้งใจในการที่จะอาศัยหลักแห่งพระศาสนา เพื่อ
การบังคับตัวเองกันจนทุกคนเกิด

สำหรับท่านทั้งหลายที่เป็นพุทธบริษัท และโดย
เฉพาจะเป็นฆราวาสด้วยนี้ อาตมาขอบอกว่าเป็นโชค
ดีที่สุดที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานธรรมะสำหรับฆราวาส
ไว้โดยเฉพา เพื่อการแก้ไข ความทุกข์ใจทุกอย่างที่
เกิดขึ้นแก่พวกฆราวาสทั้งหลาย ธรรมะที่กล่าวนี้มีชื่อว่า
ฆราวาสธรรม คือธรรมสำหรับฆราวาสโดยตรง ในการ
ที่เราจะแก้ปัญหาล้วนทั่ว ส่วนครอบครัว ปัญหาของ
บ้านเมือง ของประเทศชาติ หรือของโลกทั้งสี่นั้นก็ตาม
ธรรมะหมวดนี้ย่อมมีอำนาจเพียงพอที่จะใช้ได้ ในทุกกรณี
แม้ที่สุดแต่ท่านจะเลิกเหล้าเลิกบุหรี่เลิกตามใจตัวในเรื่อง
เล็ก ๆ น้อย ๆ ท่านก็ต้องใช้ธรรมะหมวดนี้ ซึ่งเป็น
แก่นสารพัฒนิกสำหรับฆราวาส เราบังคับตัวเองให้ละ
เว้นอะไรไม่ได้ หรือแก้ไขอะไรสำเร็จไม่ได้ ถ้าปราศ
จากธรรมะหมวดที่เรียกว่า “ฆราวาสธรรม” นั้นซึ่งมีอยู่
๔ ข้อด้วยกัน

ข้อแรกคือ **ความจริงใจ** หรือเรียกโดยภาษาบาลีว่า **สัจจะ** ความจริงใจนี้หมายถึงความซื่อตรงไม่คดโกงต่อบุคคลต่อเวลา ต่อหน้าที่การงาน ต่อคำพูดของตัวเอง หรือถ้าสรุปความให้สั้นที่สุดแล้ว ก็คือซื่อตรงต่อตัวเอง ซึ่งหมายถึงเกียรติยศแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเอง เมื่อเราเรียกตัวเองว่า “มนุษย์” เราก็ต้องซื่อตรงต่อความหมายของคำว่า “มนุษย์” และเป็นมนุษย์ให้ได้อย่างถูกต้องตามความหมาย คือมีใจสูง เพราะใจสะอาดสว่างและสงบ ทั้งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อเราซื่อตรงต่อตนเองหรือความเป็นมนุษย์ของเราได้แล้ว ไม่ต้องสงสัย ไม่ต้องกลัว เราย่อมซื่อตรงต่อบุคคล ต่อหน้าที่การงาน ต่อเวลา ต่อคำพูด และต่ออะไรได้ทุกอย่าง เพราะฉะนั้นขอให้เราทุกคนจงภาวนาตั้งจิตอธิษฐานในการที่จะเป็นมนุษย์ให้ได้จริงๆ ไม่เป็นแต่เพียง “คน” ทั้งที่กล่าวมาแล้ว

ท่านอาจจะแย้งว่า การที่ใครๆ จะมีความจริงใจ หรือความซื่อตรงต่อตัวเองนั้นมิใช่เป็นของง่าย มิใช่จะมีได้ง่ายๆ อย่างปากพูดเช่นนั้น อาตมาขอรับว่าเป็นความจริงเช่นนั้น แต่ว่าเราไม่ต้องตกใจ เมื่อใครต้องการจะมี

สัจจะให้ไ้จริง ๆ ไม่เพียงแต่ปากว่า หรือตั้งใจอยู่แต่ใน
 ใจแล้ว ก็มีทางที่จะทำได้สำเร็จ ก็มีธรรมข้อที่สองต่อ
 ไปซึ่งเรียกว่า “การบีบบังคับใจ” หรือเรียกเป็นภาษา
 บาลีว่า ทมะ สำหรับการบีบบังคับใจนี้ พระพุทธเจ้า
 ท่านตรัสไว้อย่างไพเราะน่าฟังที่สุดว่า “ท่านทั้งหลายจง
 บีบบังคับใจของท่าน ให้อยู่ในอำนาจของท่าน เหมือน
 ควาญช้างที่ฉลาดสามารถบังคับช้างที่ตกมันจะนั้น” คำที่
 เราต้องสนใจให้ดี ๆ นั้น ก็อยู่คำหนึ่ง ซึ่งท่านจะต้อง
 สนใจจริง ๆ คือ พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสว่า “หมอช้าง
 ที่ฉลาด” มิได้ตรัสว่าหมอช้าง ๆ เฉย หรือหมอช้างที่โง่เขลา
 เพราะถ้าเป็นหมอช้างธรรมดาหรือหมอช้างที่โง่เขลาแล้ว
 ก็รังแต่จะถูกช้างสลัดให้ตกลงมา และเหยียบหรือทำอัน-
 ตรายให้บี้แบนไปเท่านั้นเอง หาสามารถบังคับช้างที่ตกมัน
 ให้อยู่ในอำนาจได้ไม่ ก็ใจของคนเราที่มีบิศาจแห่งการตาม
 ใจตัวเองเข้าสิง เพื่อหาความสุขทางเนื้อทางหนังอยู่นั้น
 มันเป็นสิ่งที่กลบกลอกและชั่วร้ายยิ่งกว่าช้างที่ตกมันนั้นเป็น
 ไหน ๆ แล้วเราจะเป็นหมอช้างที่โง่เขลาบังคับมันได้อย่างไร

ไร ขอให้ท่านทั้งหลายลองคิดถึง ในการบีบบังคับใจให้
 อยู่ในอำนาจเพื่อรักษาสัจจะเอาไว้ให้ได้ นั้น เราต้องอาศัย
 การทำตนให้เป็นหมอช้างที่ฉลาด สามารถรู้เท่าทันเล่ห์
 เหลี่ยมของช้างที่ตกมันทุกประการ ก็ย่อมมีทางจะบีบบัง
 คับได้สำเร็จ มารยาเล่ห์เหลี่ยมของใจที่คอยจะเถลไถล
 มีอยู่อย่างไรในใจของเรา เราก็พอจะรู้กัน แต่ดูเหมือนเรา
 ไม่สมควรที่จะเป็นหมอช้างที่ฉลาดนั้นมากกว่า โดยหาทาง
 แก้วต่าง ๆ นานา จนกลายเป็นหมอช้างที่เหลวไหลไม่
 ได้เรื่อง.

สิ่งที่เราจำต้องรู้ต่อไปเป็นอันดับที่สามนั้น ก็คือเหตุ
 ที่ว่าเมื่อมีการบีบบังคับใจแล้ว ก็ย่อมจะต้องเกิดการเจ็บ
 ปวดขึ้นเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้นเราจำเป็นต้องมีธรรมะ
 ข้อที่สามต่อไป ซึ่งเรียกว่า “ความอดกลั้น” หรือเรียก
 เป็นภาษาบาลีว่า ขันติ ขันตินั้นหมายถึงความอดทนได้
 รอได้คอยได้จนกว่าจะประสบความสำเร็จ ขอให้คิดถึง
 ว่า แม้ในกรณีที่ทำชั่วทำเลวก็ยังต้องอาศัยความอดกลั้น

ออกทนรอได้คอยได้เหมือนกัน แล้วเหตุใดในกรณีที่เป็นการ
 การทำความดีซึ่งยากไปกว่าการทำชั่วนั้น จะไม่ต้องมีความ
 ออกกลั่นออกทนกันเล่า โจทย์โมยที่พยายามทำการปล้นสดมภ์
 หรือตัดช่องย่องเบา เขาก็ยังต้องออกทนต่อลมฝนยูงร้อน
 เหน็ดเหนื่อยในเวลาคำนึงถึงกัน บางทีก็วันแล้ววันเล่า
 เกือบแล้วเกือบเล่า จนกว่าจะทำโจรกรรมรายนั้น ๆ ได้
 สำเร็จ ซึ่งเป็นการออกกลั่นออกทนรอได้คอยได้อยู่ไม่น้อย
 แม้ในกรณีที่ชั่ว แล้วทำไมมนุษย์ที่จะทำการบีบบังคับใจ
 เพื่อแก้ไขความทุกข์ยากในโลกซึ่งนับว่าเป็นความดีอันใหญ่
 หลวงนี้ จะไม่ต้องพยายามทำการออกกลั่นออกทน รอได้
 คอยได้ด้วยเล่า มันเนื่องมาจากความปราศจากการออก
 กลั่นออกทนรอได้คอยได้นั่นเอง ที่เราพากันไม่สามารถ
 กำจัดสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา (เช่นคอร์รัปชั่นต่าง ๆ) ให้
 สำเร็จลงไปได้ ฉะนั้น ในกรณีที่เราจะเป็นผู้บีบบังคับใจ
 ให้สำเร็จ เราจะต้องออกกลั่นออกทน แม้จะต้องทนจนเลือด
 นัยน์ตาไหลเราก็ยอมทน จนกว่าจะประสบผลสำเร็จ เรา
 จะออกกลั่นต่อทุกข์เวทนาที่เกิดขึ้นเพราะโรคภัยไข้เจ็บ เรา

จะออกทนต่อคืนฟ้าอากาศ ความเหนื่อยยากลำบากหรือ
อุปสรรคอื่น ๆ อันจะเกิดขึ้นในขณะที่เราประกอบภาระงาน
อันเป็นหน้าที่ของเรา เราจะออกกลืนต่อคำนั้นทว่าร้าย
ปราชญ์คนหนึ่งของคนจำพวกหนึ่ง ซึ่งจำเป็นจะต้องมีอยู่
ในโลกนี้ด้วยเหมือนกัน เมื่อออกกลืนได้ทุกประการดังนี้แล้ว
กระทั่งออกทนต่อความย่ำแย่ของอารมณ์ ซึ่งเป็นเหยื่อของ
บิศาจแห่งการตามใจตัวเองได้ทุก ๆ อย่าง เราก็เป็นผู้ที่
บีบบังคับใจได้สำเร็จ มีความจริงใจในการเป็นมนุษย์ที่ถูก
ต้องได้สำเร็จสมตามความประสงค์

แต่เพื่อมิให้เราต้องออกทนมากเกินไป จนถึงกับทน
ไม่ไหวพระพุทธเจ้าท่านยังได้ทรงประทานธรรมะ สำหรับ
ฆราวาสข้อที่สี่ไว้ให้อีก เรียกว่า “การระบายสิ่งชั่วร้าย
ออกจากใจอยู่เสมอ” หรือเรียกเป็นภาษาบาลีว่า จาคะ
การระบายสิ่งซึ่งไม่ควรจะอยู่ในใจให้ออกไปเสียจากใจอยู่
เสมอ ๆ นั้น เป็นการช่วยให้มีสัจจะได้ง่าย ช่วยให้มี
การบีบบังคับใจได้สำเร็จโดยง่าย และช่วยให้ไม่มีอะไรที่
ต้องทนจนมากเกินไป เพราะฉะนั้นจึงเป็นข้อสุดท้ายหรือ

ข้อสำคัญที่เราจะต้องตั้งใจทำกันจริง ๆ โดยไม่มีระยะว่าง
เว้น เราจะต้องพยายามเหมือนคนใช้สับซั๊กผ้าจนผ้าขาว
สะอาด สับซั๊กใจก็คือขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งองาม
ตลอดขึ้นไปถึงข้อวัตรปฏิบัติตามทางแห่งศาสนา มีการ
สวดมนต์ภาวนา การควบคุมกายวาจาจิต การนึกถึงโลก
หน้า นึกถึงความตาย นึกถึงบุญกุศลนึกถึงบรรพบุรุษ
นึกถึงเกียรติของความเป็นมนุษย์อันถูกต้องของเราเอง ฯลฯ
เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นสับซั๊กใจเพื่อซั๊กเอาสิ่ง ที่ไม่ควรจะมี
อยู่ในใจออกเสียจากใจได้ทั้งนั้น เราทั้งหลายจึงพยายามทำ
การบริจาcsสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในใจให้หมดไปจากใจ จนมี
ใจสะอาดสว่างและสงบเย็นดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเกิด สิ่ง
ร้ายก็จะถูกแก้ไขให้กลายเป็นดีและไม่มีสิ่งร้ายใหม่ ๆ ที่จะ
เกิดขึ้นอีกต่อไปปัญหาต่าง ๆ ก็จะหมดสิ้น ไม่ว่าจะเป็น
ปัญหาส่วนตัว ส่วนครอบครัว ส่วนบ้านเมือง ส่วนประเทศ
ชาติ หรือของโลกทั้งสิ้นโดยส่วนรวม

ด้วยการที่เพียงแต่พยายาม ทำการบำเพ็ญสมาธิ-
ธรรม ๔ ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ให้

กรบถ้วนบริบูรณ์เท่านั้น จะเป็นการประพฤติธรรมะหมด
 ทั้งพระไตรปิฎกอย่างครบถ้วนทีเดียว เพราะพระไตรปิฎก
 มีใจความสำคัญเพียงอย่างเดียว กล่าวคือการบังคับตัวเอง
 ซึ่งเราสามารถทำได้เป็นผลสำเร็จเพราะมีความจริงใจ การ
 บังคับใจ ความอดกลั้นอดทนรอได้คอยได้ และการ
 พยายามระบายนสิ่งที่ไม่ควร จะมีอยู่ในใจออกเสียจากใจอยู่
 เสมอ เมื่อเป็นคนบังคับตัวเองได้สำเร็จดังนี้แล้ว ฆราวาส
 ผู้นั้นยังมีอะไรเหลืออยู่เป็นปัญหาที่ยากทั้งแก่ตนและแก่ผู้
 อื่นอีกต่อไปเล่า เขาเป็นผู้ชนะทุกอย่างทุกประการ ชนะ
 ทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า ไม่มีอะไรเหลืออยู่เป็นข้อบก-
 พร่องแม้แต่น้อย เพราะอาศัยธรรมะที่เรียกว่าฆราวาส
 ธรรม ๔ ประการนี้เพราะเหตุนี้เอง พระพุทธเจ้าท่านจึงทรง
 ทำของท่านไว้ว่า “ไม่เชื่อก็จงลองไปถามสมณพราหมณ์
 พวกอื่นเป็นอันมากดูเถิด ว่ายังมีธรรมะเหล่านี้เหลืออีกเล่าที่
 เหมาะสำหรับฆราวาส ยิ่งไปกว่าธรรมะสี่ประการ คือ สัจจะ
 ธรรมะ ขันติ และจาคะ” ดังบทบาลีแห่งสคาถวรรคสยุต-
 นิกาย ที่ยกไว้เป็นข้อข้างต้นแห่งเทศนานี้ ขอให้ท่าน

ทั้งหลายทุกคนที่เป็นพรവാส จงได้สนใจในธรรมะอันเป็น
เหมือน แก้วสารพัดนึกของพรวาส ที่พระองค์ทรง
ประทานไว้เป็นของขวัญอันประเสริฐสุดดวงนี้ ด้วยความ
ไม่ประมาทอย่างยิ่งเถิด ท่านจะสามารถแก้ปัญหายุ่งยาก
ทุก ๆ ชนิดที่เข้ามาเผชิญหน้าท่าน ให้ลุล่วงไปได้ทุกอย่าง
จริง ๆ

สำหรับผู้ประพฤติธรรมะนั้น แม้จะประพฤติเพื่อ
ประโยชน์สุขของตนเป็นเบื้องหน้าก็ตาม แต่ในที่สุดผลได้
นั้นจะแผ่ซ่านไปทั่วโลก ทำให้กลายเป็นผู้ประพฤติ
ประโยชน์แก่โลกไปโดยไม่รู้สีกตัว ทั้งนี้ก็เพราะว่า โลกทั้ง
โลกนี้เปรียบเหมือนเรือลำเดียวกัน ทุกคนที่อยู่ในโลกที่ยังมี
จิตใจเป็นอย่างวิสัยชาวโลกย่อมได้รับผลอันเป็นชะตากรรม
ของโลกร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางร้ายหรือทางดีเมื่อโลกนี้
เราร้อน พลโลกก็พลอยเราร้อนกันไปหมด ไม่มากก็น้อย
เพราะอยู่ร่วมในเรือโลกลำเดียวกัน ไม่เลือกที่จะเป็น
บุคคลที่เป็นต้นเหตุทำให้โลกเดือดร้อน หรือบุคคลอื่นที่
อยู่เฉย ๆ หรือบุคคลที่กำลังบำเพ็ญประโยชน์อันเป็นผลดี

แก่โลกอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ เปรียบเหมือนเมื่อใครคนหนึ่ง
 ที่นั่งไปด้วยกันในเรือลำเดียวกัน เกิดอาละวาดขึ้นมาทำให้
 เรือลำนั้นจมลงไปหรือเอียงวูบวาบ ก็ย่อมทำให้ทุกคนต้อง
 จมน้ำหรือเวียนศีรษะกันไปทั้งลำเรือ ไม่ยกเว้นว่าใครเป็น
 ตัวการหรือนั่งอยู่เฉย ๆ หรือถึงกับพยายามถ่วงบ่วงกัน
 เอาไว้ไม่ให้เรือเอียง โลกนั้นก็ฉนั้นนั่น คือมีลักษณะเป็น
 เรือลำเดียว ที่คนทุกคนในเรือโลกลำนั้นจะต้องรับชะตากรรม
 ร่วมกัน ในเมื่อใครคนหนึ่งเกิดอาละวาดทำชั่วขึ้นในเรือ
 ลำนี้ ในทางฝ่ายตรงกันข้าม คือการทำความดีก็เป็นอย่าง
 เดียวกันอีก เมื่อใครคนใดคนหนึ่งพยุงเรือเอาไว้ได้ไม่ให้
 คว่ำลงไป ทุกคนที่นั่งอยู่ในเรือก็รอดจากการเปียกน้ำ หรือ
 การเวียนศีรษะเพราะเรือโคลง ไม่ว่าเขาจะเป็นพวกที่เขย่า
 เรือให้จม หรือเป็นพวกที่นั่งอยู่เฉย ๆ หรือเป็นพวกที่
 พยายามช่วยพยุงเรือไว้ ฉะนั้น ผู้ที่ประพฤติดุรรมในโลก
 นี้ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติประโยชน์แก่โลกโดยส่วน
 รวมอยู่เสมอไป ถ้าธรรมะยังมีผู้ประพฤติดุรรมในโลก แม้แต่
 เพียงคนเดียวอยู่เพียงใด โลกก็ยังชื่อว่ามิธรรมเป็นร่วมโพธิ์

รมไทรคัมครองโลกไม่ให้ล่มจมอยู่เพียงนั้น เราไม่ต้องวิตก
 ว่าคนส่วนมากเขาไม่ประพฤติธรรมะกัน แต่เพราะว่า
 ธรรมนั้นมีกำลังน้อย พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า อปฺปาปิ
 สนฺตา พหุเก ชินฺนติ ซึ่งมีใจความว่า คนดีมีน้อย
 ก็สามารถเอาชนะคนไม่ดีจำนวนมากได้ ทั้งนี้ก็เพราะ
 ว่าธรรมะเป็นสิ่งที่มีความแข็งแรง ธรรมเป็นสิ่งที่ไม่มีกำลังอันแท้
 จริง เพียงแต่พวกพุทธบริษัทเรา ซึ่งมีอยู่ในโลกนี้ในเวลา
 นี้ก็หลายสิบล้านคน พวกนี้ประพฤติธรรมะเท่านั้น ก็จะ
 สามารถเป็นลูกตุมถ่วงเรือโลกนี้เอาไว้ไม่ให้ล่มจม หรือให้
 แล่นไปสู่ความล่มจมช้าเข้าเป็นอย่างน้อย ถ้าเรือโลกยังไม่
 ล่มจม หรือล่มจมช้าออกไปเพียงใด นั้นย่อมเป็นผลแห่ง
 การประพฤติธรรม ของพวกพุทธบริษัท ผู้มีความกรุณา
 ต่อพลโลกทั้งมวลอยู่เพียงนั้น เราจึงพากันประพฤติธรรมะ
 เกิด แม้แต่เพียงคนเดียวก็ยังได้ชื่อว่า เป็นลูกตุมที่ถ่วงโลก
 ให้ล่มจมช้าเข้าอยู่นั่นเอง ส่วนผลที่ได้รับเป็นพิเศษนั้น
 ไม่ว่าโลกจะหมุนไปสู่ภาวะเช่นไร ถ้าหากเราพากันประพฤติ
 ธรรมะของพระองค์ให้ขึ้นถึงขั้นสูงสุดได้จริง เราจะสามารถ

ปล่อยวางความยึดถือในสิ่งทั้งปวง สรุปความว่าธรรมะ
 อย่างเดียวเท่านั้นที่ช่วยได้ ไม่ว่าในกรณีป้องกันหรือกรณี
 แก้ไข และไม่ว่าในกรณีที่คนทั้งโลกพากันประพฤติธรรมะ
 กันทั้งหมด หรือในกรณีที่มิเหลือประพฤติธรรมอยู่แต่เรา
 ผู้เดียวเท่านั้น การประพฤติธรรมะจึงเป็นการถูกโดย
 ประการทั้งปวงไม่มีทางผิดเลย ขอย้ำอีกว่า ฆราวาส
 เพียงแต่ประพฤติฆราวาสธรรม ๔ ประการให้ได้จริง ๆ
 เท่านั้น จะเป็นการประพฤติธรรมะครบถ้วนหมดทั้งพระ-
 ไตรปิฎก จึงไม่เป็นการยากเลยในการที่ฆราวาสคนใดคนหนึ่ง
 ประสงค์จะประพฤติธรรมให้เป็นที่ประโยชน์สุขแก่โลก
 โดยส่วนรวม อาตมาจึงขอวิงวอนท่านทั้งหลายให้หันหน้า
 เข้าฟังธรรมะ และใช้ธรรมะนั้นเป็นเครื่องปลดปล่อย
 ความทุกข์ยากโดยประการทั้งปวง

ก่อนจะจบเทศนานี้ อาตมาใคร่จะขอร้องให้เรา
 ทุกคนทำความสนใจในคำว่า “ข้าราชการ” ทั้งอาตมา
 เองและท่านทั้งหลายที่ทั้งฟังแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องอย่าง
 สำคัญกับคำ ๆ นี้ และทั้งธรรมเทศนาในวันนี้ก็เป็นธรรม

เทศนาชนิดที่เรียกว่าทำการอบรมข้าราชการ เราจึงควรทำ
ความสนใจในคำว่าข้าราชการกันเป็นพิเศษ

บางท่านอาจจะกำลังนึกหัวเราะเยาะเอาตัวอยู่ในใจ
ว่าจะเอามาอะไรอะไรมาขายสวน? เพราะท่านอยู่ในฐานะ
ที่เป็นข้าราชการอย่างซัดเจ้ง และบำเพ็ญหน้าที่ของข้า
ราชการอย่างเต็มที่อยู่แล้วเป็นประจำวัน ความจริงก็เป็น
ดังนี้ แต่ว่าอาตมาอยากจะระบุดุคคติของคำว่า “ข้าราช-
การ” ให้ชัดเจน และเป็นอย่างพุทธบริษัทแท้

คำว่าข้าราชการคำนี้ ทำอย่างไรเสียก็ต้องแปลว่า
ผู้ทำ “งานของพระราชา” อย่างที่ใครจะเถียงไม่ขึ้น
แต่ครั้นมาถึงคำว่า “ราชา” คืออะไร ท่านคงจะมีความ
คิดเห็นแตกต่างกัน และบางคนอาจกำลังงงอยู่ก็เป็นได้
แต่เฉื่อยเป็นโชคดี ที่พุทธภาษิตอธิบายคำ ๆ นี้ไว้อย่าง
ซัดเจ้ง ในบาลีอัคคัญญสูตร ที่มณิกาย ๑๑/๘๗/๕๑ เรา
ที่เป็นพุทธบริษัทจึงไม่ต้องลำบากในการที่จะตีความหมาย
ของคำ ๆ นี้ แต่เราจะถือเอาตามพระพุทธรวจนะนั่นทีเดียว
เมื่อเราทราบคำว่าราชาแปลว่าอะไร จันทราบได้ดีว่าอุดม

ของคำ ๆ นั้นหมายถึงอะไรแล้ว ก็จะทำงานของพระราช
 ใต้อย่างถูกต้องบริสุทธิ์ผุดผ่องโดยไม่ต้องสงสัยเลย จึงขอ
 ให้ช่วยกันสนใจในคำ ๆ นั้นเป็นพิเศษ ซึ่งเมื่อเราทำ
 ได้แล้วงานในหน้าที่ของเราจะไม่เป็นเพียงงานอาชีพ
 แต่จะกลายเป็นงานการกุศลอันประเสริฐไปด้วยในตัว

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเล่าไว้ในสูตรนั้น ถึงมูลเหตุ
 ของการที่คำว่า “ราชา” คำนี้จะเกิดขึ้นในโลก ในสมัย
 แรกที่มนุษย์เพิ่งจะมีกันขึ้นในโลก คนอยู่กันอย่างไม่มี การ
 ปกครอง คืออยู่กันอย่างตามธรรมชาติ ครั้นมีมากคนขึ้น
 ความเดือดร้อนก็เกิดขึ้น เนื่องจากมีคนประพฤติกเร
 เช่นขโมยข้าวที่คนอื่นทำไว้เป็นต้น และนับวันแต่จะมีเรื่อง
 ชนกันมากมายขึ้นทุกที ครั้นมาถึงวันหนึ่ง มนุษย์เหล่านั้น
 เหลือที่จะทนความเดือดร้อนต่อไปไหว ได้หาทางแก้ไข
 จนในที่สุดตกลงกันสมมุติให้มนุษย์คนหนึ่งซึ่งมีร่างกายแข็งแรง
 รูปร่างงดงามน่าเลื่อมใส มีสติปัญญาดีประพฤติกว
 นานับถือน่าไว้วางใจเป็นต้น ให้เป็นหัวหน้าผู้ทำหน้าที่
 แบ่งปันที่ดิน สั่งสอนลงโทษคนทำผิดกตিকা และให้รางวัล

คนทำดีทำถูกเป็นต้น เมื่อมนุษย์ผู้ได้รับสมมุติคนนั้นปฏิบัติ
หน้าที่ของตนมานานนัก ผลก็เกิดขึ้นอย่างตรงข้ามอย่างที่ไม่
เคยมีมาแต่ก่อน คืออยู่เป็นสุขสงบไม่มีใครต้องเดือดร้อน
ชนิดที่บาลี ท่านมักใช้สำนวนว่านอนไม่ต้องบีตประตูเรือน
หรือทำบ้านไม่ต้องมีประตู มารดาเอาแต่ให้ลูกน้อย ๆ
เต็นรำอยู่ที่หน้าอกเพราะไม่มีเรื่องร้อนใจ ดังนั้นเป็นต้น
เมื่อมนุษย์เหล่านั้น ชิมซาบในรสของความสงบสุขอันใหม่
นั้นมากเข้า ๆ จนถึงวันใดวันหนึ่งคำพูดได้หลุดออกมา
เองจากปากของคนเหล่านั้น ว่า “ราชา”

ท่านอย่าหลงผิดว่า คำว่า “ราชา” นี้เป็นคำพิเศษ
หรือคำสมมุติแต่งตั้ง สำหรับเราซึ่งไม่ใช่มีภาษาบาลีเป็น
ภาษาของตน ได้ยึดถือเอาความหมายของคำ ๆ นั้นสูงไปเสีย
ทางหนึ่งแล้ว แต่สำหรับมนุษย์ซึ่งเป็นเจ้าของภาษานั้น
เขารู้สึกในคำ ๆ นั้นอย่างธรรมดาเหมือนคำ ๆ อื่น คือ
หมายความว่า “ผู้ที่ทำความยินดีพอใจให้เกิดแก่คนอื่น”
คำว่าราชานี้ รากหรือธาตุของคำก็คือ “รช” ซึ่งแปล
ว่า กำหนดหรือยินดีนั่นเอง รากคำ ๆ นั้นสำเร็จ

รูปเป็นคำอื่นต่าง ๆ กันออกไปเช่นคำว่ารากะเป็นต้น ซึ่ง
 หมายถึงความกำหนดยินดีทางกามารมณ์โดยเฉพาะ แต่นั้น
 มัณยินดีจักเกินไป ขอให้ท่านผู้ฟังทุกคนกำหนดความหมาย
 ของคำว่าราชา ๆ นี้ไว้อย่างถูกต้อง พระราชามีได้หมายถึง
 ผู้มีอำนาจตัดคอคน หรือเสกสรรค์คนให้เป็นอย่างนั้น
 อย่างนั้นก็หาไม่ได้ นั่นเป็นเพียงส่วนประกอบของการกระทำ
 เพื่อทำหน้าที่ตามอุดมคติ แต่อุดมคติของคำ ๆ นี้อยู่ที่
 “ทำความยินดีพอใจให้เกิดแก่ผู้อื่น” ซึ่งไม่จำเป็นจะต้อง
 ตัดคอคนเลยก็ได้ เอาใจความสั้น ๆ ก็คือว่า “ผู้ทำความ
 ยินดีให้เกิดขึ้นในบ้านเมือง” นั่นเอง

เมื่อพระราชาก็ผู้ทำความยินดีให้เกิดขึ้นในบ้านเมือง
 ตั้งนั้นแล้ว คำว่าข้าราชการหรือผู้ที่ทำงานของพระราชา ก็เลย
 หมายความว่า “ผู้ทำความยินดีให้เกิดทั่วบ้านเมือง”
 ไปทั่วเมื่อเราตีราคาของความยินดี ที่เราได้ทำให้เกิดขึ้น
 ในหัวใจของคนทั่วบ้านทั่วเมือง ดูว่ามีราคาสักเท่าไรแล้ว
 จะรู้สึกว่ามันมากมายเกินกว่าที่จะนำมาเปรียบกันกับค่าของ
 เงินเดือน ที่ได้รับอยู่เป็นประจำเดือน จนเกินกว่าที่จะถูก

เรียกว่าลูกจ้าง และที่ถูกรวบรวมจะถูกจัดไว้ในฐานะเป็นปุช-
 นีเยบุคคลประเภทหนึ่ง ทั้งที่ในสมัยโบราณถึงกับจัดชน
 พวกนั้นนับเนื่องไว้ในวรรณะกษัตริย์ทั้งหม่อมหาได้จัดไว้ใน
 วรรณะไวศยะหรือศูทรหรือไม่ ขอให้ลองคิดดูเมื่อคนผู้ถูกนับ
 เนื่องไว้ในวรรณะกษัตริย์ หรือข้าราชการเหล่านั้น ทำ
 หน้าที่ของตนจริง ๆ คือ เพ่งจ้องแต่จะให้ความยินดีเกิด
 ขึ้นในหัวใจของคนทั้งหลาย โดยมีได้เพ่งเล็งอยู่ที่เบี้ยเลี้ยง
 ซัพซึ่งมันน้อยเกินไป เพียงสักว่าเลี้ยงชีวิตอยู่ได้ไม่ตาย
 เช่นนั้นแล้ว ความเสียสละของคนเหล่านั้น ย่อมมากพอ
 ที่จะถูกจัดไว้ในฐานะปุชนีเยบุคคลของคนทั้งหลาย คือเสีย
 สละความสุขส่วนตัวทุก ๆ ประการ เพื่อให้คนอื่นนอนตา
 หลับโดยไม่ต้องปิดประตูเรือน และให้แม่ลูกอ่อนนอนให้
 ลูกเต็นร่าอยู่บนนอกได้ตลอดวันจริง ๆ ครั้นมาถึงสมัยใด
 สมัยหนึ่ง คนประเภท^{๕๔} นลุมุคคต^{๕๕} ของตนมาก^{๕๖} ขน^{๕๗} เพ่ง
 เล็งแต่ผลทางวัตถุ^{๕๘} มาก^{๕๙} ขน^{๖๐} แม้จะ^{๖๑} มีการอยู่^{๖๒} กน^{๖๓} ด^{๖๔} มาก^{๖๕} ขน^{๖๖}
 แต่^{๖๗} ค่า^{๖๘} ในทาง^{๖๙} ความ^{๗๐} เป็น^{๗๑} ปุช^{๗๒} นี^{๗๓} ย^{๗๔} บุ^{๗๕} ค^{๗๖} ค^{๗๗} ล^{๗๘} น^{๗๙} น^{๘๐} ล^{๘๑} ค^{๘๒} อ^{๘๓} ย^{๘๔} ลง^{๘๕} ไป^{๘๖}
 จน^{๘๗} กระ^{๘๘} ทั่ง^{๘๙} หมด^{๙๐} ความ^{๙๑} เป็น^{๙๒} ปุช^{๙๓} นี^{๙๔} ย^{๙๕} บุ^{๙๖} ค^{๙๗} ค^{๙๘} ล^{๙๙} และ^{๑๐๐} เลย^{๑๐๑} เป็น^{๑๐๒} ลูก
 จ้าง^{๑๐๓} ซึ่งมัน^{๑๐๔} ผิด^{๑๐๕} ความ^{๑๐๖} มุ่ง^{๑๐๗} หมาย^{๑๐๘} เดิม^{๑๐๙} ของ^{๑๑๐} คำ^{๑๑๑} ว่า^{๑๑๒} ราชา^{๑๑๓} หรือ^{๑๑๔} ผู้^{๑๑๕} ที่

ทำงานของพระราชา ซึ่งที่แท้เป็นปุชนียบุคคลประเภท
 หนึ่งนี้แหละคือผลของการที่ถือเสียว่า “อุคมคติกินไม่ได้
 เงินซื้ออะไรกินได้” ขอให้พวกเราทุกคน จงบูชาอุคมคติ
 ของคำว่าข้าราชการ อย่าหลงไปยึดถือสิ่งที่จะลดเราจาก
 ฐานะของปุชนียบุคคล ลงมาสู่ฐานะลูกจ้างอีกต่อไปเลย
 ผู้ที่ไม่ทำความยินดีให้เกิดขึ้นในหัวใจของผู้อื่นนั้นหา
 ไร้ข้าราชการไม่

เรื่องที่จะต้องเอาใจใส่ต่อไปมีอยู่อีกว่า พระราชา
 ทางฝ่ายโลก ก็ทำความยินดีปราโมทย์อย่างโลก ๆ ให้
 เกิดในหัวใจคน เช่นนอนไม่ต้องปิดประตูเรือนดังที่กล่าว
 มาแล้ว แต่ยังมีความยินดีอีกประเภทหนึ่งซึ่งจำเป็นสำหรับ
 คนทุกคนเหมือนกัน ได้แก่ความยินดีทางฝ่ายธรรมหรือ
 ฝ่ายวิญญาณ ถ้าท่านคนไหนไม่เห็นว่าจกเกินไป เคยฟัง
 เทศน์ฟังธรรมมาบ้างแล้ว ท่านคงจะเคยได้ยินคำว่า “ธรรม
 ราชา” หรือ “พระธรรมราชา” มาบ้างแล้วเป็นแน่
 พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเรียกพระองค์เองว่าธรรมราชาอยู่
 ทั่วไปในพระไตรปิฎก (โดยเฉพาะ เช่นบาลีเลสสูตร
 มัชฌิมนิกาย ๑๓/๕๕๔) ซึ่งหมายความว่าพระองค์ก็เป็น

พระราชาแต่เป็นพระราชาทาทางฝ่ายธรรมทาความยินดีให้
 เกิดขึ้นในหัวใจของสัวโลกตามทางธรรม ให้ได้ความสงบ
 เย็นทั้งโลกนี้และโลกหน้าชนิดที่เงินหรืออำนาจใด ๆ ก็ทา
 ให้ไม่ได้นั่นเอง และเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าก็ทรงเป็น
 พระราชาด้วยเช่นนี้แล้ว ภิกษุสงฆ์ทั้งหลายเช่นอาตมา
 เป็นต้น ก็พลอยเป็นข้าราชการไปด้วย แต่เป็นข้าราชการ
 ของพระธรรมราชา มีหน้าที่ทางานให้เกิดความยินดีใน
 ทางธรรมขึ้นในหัวใจของเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะคือความ
 มีหัวใจสูงด้วยการบังคับตัวเองเป็นต้นดังที่กล่าวแล้ว ด้วย
 เหตุนี้แหละอาตมาจึงถือโอกาสในฐานะที่ท่านทั้งหลายกับ
 อาตมาก็เป็นเพื่อนข้าราชการด้วยกัน กล่าวอะไรออกมา
 ตรง ๆ โดยไม่ต้องเกรงใจกันจนตลอดเวลาที่ทาการเทศนา
 วัณ ขอให้ท่านทั้งหลายถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นการปรับ
 ทุกข์กันในบรรดาเพื่อนข้าราชการด้วยกัน เพื่อฐานะของ
 ข้าราชการให้พ้นจากฐานะลูกจ้าง ขึ้นมาอยู่ในฐานะของ
 ปุชนียบุคคลนั่นเอง คำพูดที่หนักเบาไปข้างนั้น ล้วนแต่
 เกิดจากน้ำใสใจจริงที่หวังดี

ที่นี้อาตมาจะขอ^๕ร้องให้ท่านทั้งหลาย^๕นึก^๕คิด^๕ดู^๕ต่อไป
 อย่าง^๕แบบ^๕กาย^๕อีก^๕อัน^๕กับ^๕หนึ่ง^๕ คือ^๕คิด^๕ดู^๕ใน^๕ข้อ^๕ที่^๕ว่า^๕แม้^๕ว่า^๕ท่าน
 เป็น^๕ข้าราชการ^๕โดย^๕ตรง^๕ของ^๕รัฐบาล^๕แห่ง^๕พระ^๕บาท^๕สม^๕เด็จ^๕พระ-
 เจ้า^๕อยู่^๕หัว^๕ ส่วน^๕อาตมา^๕เป็น^๕ข้าราชการ^๕ของ^๕สม^๕เด็จ^๕พระ^๕ผู้มี^๕
 พระ^๕ภาค^๕เจ้า^๕ แต่^๕แล้ว^๕ใน^๕ที่^๕สุด^๕ทั้ง^๕อาตมา^๕และ^๕ท่าน^๕ทั้ง^๕หลาย
 ล้วน^๕แต่^๕เป็น^๕พุทธ^๕บริษั^๕ท^๕ของ^๕พระ^๕สัม^๕มา^๕สัม^๕พุ^๕ท^๕เจ้า^๕ ด้วย^๕เหตุ^๕
 น^๕แหละ^๕ ท่าน^๕ทั้ง^๕หลาย^๕ที่^๕นั่ง^๕อยู่^๕ที่^๕นี้^๕ทุก^๕คน^๕จึง^๕เป็น^๕ข้าราชการ^๕
 ของ^๕พระ^๕สัม^๕มา^๕สัม^๕พุ^๕ท^๕เจ้า^๕ด้วย^๕ แม้^๕ไม่^๕โดย^๕ตรง^๕อย่าง^๕น้อย^๕ก็
 โดย^๕อ้อม^๕ เมื่อ^๕เป็น^๕เช่น^๕นี้^๕แล้ว^๕ ท่าน^๕จะมี^๕ข้อ^๕แก้^๕ตัว^๕อะไร^๕ใน
 การ^๕ที่^๕ท่าน^๕จะ^๕ไม่^๕รับ^๕ฟัง^๕ ความ^๕คิด^๕เห็น^๕ ส่วน^๕ตัว^๕ ของ^๕อาตมา^๕ใน
 ฐานะ^๕ที่^๕เรา^๕เป็น^๕เพื่อน^๕ข้าราชการ^๕รวม^๕กัน^๕ และ^๕ท่าน^๕จะมี^๕ข้อ^๕
 แก้^๕ตัว^๕อะไร^๕ใน^๕การ^๕ที่^๕เมื่อ^๕ท่าน^๕ทั้ง^๕หลาย^๕ก็^๕เป็น^๕ข้าราชการ^๕ของ^๕
 พระ^๕สัม^๕มา^๕สัม^๕พุ^๕ท^๕เจ้า^๕อยู่^๕ด้วย^๕อีก^๕แผน^๕ก^๕หนึ่ง^๕แล้ว^๕ ท่าน^๕จะ^๕ไม่^๕
 เชื่อ^๕ฟัง^๕พระ^๕องค์^๕ซึ่ง^๕ทรง^๕มี^๕ คำ^๕สั่ง^๕สอน^๕ล้วน^๕แต่^๕จะ^๕ทำ^๕เรา
 ทั้ง^๕หลาย^๕ให้^๕หลุด^๕จาก^๕ฐานะ^๕ของ^๕ความ^๕เป็น^๕ลูก^๕จ้าง^๕ ขึ้น^๕ไป^๕
 สู่^๕ฐานะ^๕ของ^๕ความ^๕เป็น^๕ปุ^๕ช^๕นีย^๕บุ^๕ค^๕ค^๕ล^๕ ดัง^๕กล่า^๕ว^๕แล้ว^๕ ด้วย^๕
 เหตุ^๕น^๕แหละ^๕ เรา^๕ทั้ง^๕หลาย^๕จะ^๕ต้อง^๕ทำ^๕การ^๕บัง^๕คับ^๕ตัว^๕เอง^๕อย่าง^๕
 เฉียบ^๕ขาด^๕ เพราะ^๕คำ^๕สอน^๕ของ^๕พระ^๕องค์^๕ทุก^๕ ๆ^๕ คำ^๕เป็น^๕เช่น^๕

นั่น เราทั้งหลายต้องสวามิภักดิ์ต่อพระองค์เป็นบริษัทของ
 พระองค์ อย่าเผลอจนปล่อยให้ตกไปเป็นสมุนลูกน้องของ
 ปีศาจแห่งการตามใจตัวเองอีกเลย ปีศาจแห่งการตามใจ
 ตัวเองนั้นเขาเรียกว่ากิเลสบ้าง พญามารบ้าง ซาตานบ้าง
 และอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก แล้วการเป็นสมุนลูกน้องของ
 สิ่งเหล่านี้จะมีเกียรติที่ตรงไหน ทั้งหมดนี้ คือการปรับ
 ทุกข์และการแสวงความนึกเห็นส่วนตัว ของอาตมากับ
 กับบรรดาเพื่อนข้าราชการทั้งหลาย ด้วยเจตนาอันเป็น
 กุศลแท้จริง ขอจงได้รับไปพิจารณาด้วยความเห็นอกเห็น
 ใจเถิด

ส่วนข้อสุดท้ายที่อาตมาจะกล่าวแก่ท่านทั้งหลายใน
 วันนี้นักถือการเตือนยั่วว่า ของจริงจักยังคงเป็นของจริงอยู่
 เสมอไม้อาจเปลี่ยนเป็นของไม่จริงไปได้จนตลอดก่อนั้นตกกาล
 ขอท่านทั้งหลายจงอย่าได้ลังเลในข้อนี้เลย และ ของจริงที่
 เกิดขาดที่สุด และจำเป็นที่เราทั้งหลายจะต้องยึดถือ
 ที่สุดนั้น ก็คือความจริงข้อที่ว่า ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว
 นั่นเอง ทำดีต้องดี ทำชั่วต้องชั่วเสมอไป จนตลอดกาล

ปาวสานหรือยิ่งกว่าเป็นอย่างน้อย แต่มันมีข้อที่ทำให้เกิด
 การลังเลหรือเข้าใจผิดอยู่มาก ตรงที่ผลพลอยได้นี้เอง สิ่ง
 ที่อาตมาเรียกว่าผลพลอยได้นี้คือเงินทอง ชื่อเสียงเกียรติยศ
 และลาภผลอื่น ๆ ที่เป็นวัตถุ ท่านอาจพิจารณาเห็นได้ด้วย
 ตนเองโดยไม่ต้องเชื่อตามผู้อื่น ว่าความดีหรือความชั่วนั้น
 มันไม่ใช่วัตถุเช่นเงินเป็นต้น ความดีมันอยู่แล้วในตัว
 การกระทำทางกายวาจาใจนั่นเอง พอทำเสร็จ มันก็
 เสร็จแล้วเหมือนกัน เพราะมันคืออยู่ในตัวการกระทำนั้น
 จึงพอทำเสร็จมันก็เสร็จแล้ว ทาง ฝ่ายทำชั่วก็เป็นอย่าง
 เดียวกันอีกคือ ชั่วอยู่ในตัวการกระทำทางกายวาจา
 ใจนั่นเอง พอทำเสร็จมันก็ชั่วเสร็จแล้ว มันเป็นของแน
 นอนตายตัวเช่นน้อยอย่างไม่มีทางที่จะแปรผัน และท่านทั้ง
 หลายก็ย่อมพิจารณาเห็นได้เองจริง ๆ แต่ที่มันไม่แน่นอน
 และชวนให้ลังเลนั้น คือผลที่พลอยได้มาจากการกระทำ
 นั้น ๆ เช่นเงินหรือชื่อเสียงเป็นต้น ดังที่กล่าวมาแล้ว
 การทำดีก็เสร็จแล้วตั้งแต่เมื่อทำเสร็จ แต่จะได้เงินด้วย
 หรือไม่ ได้ชื่อเสียงด้วยหรือไม่มันไม่แน่ บางที่ได้บางที่
 ก็ไม่ได้ ท่านก็เห็นกันอยู่ทุกคนแล้ว การทำชั่วก็เหมือน

กัน ชั่วเสร็จทั้งแต่เมื่อทำเสร็จ แต่จะได้เงินด้วยหรือไม่
 มันไม่แน่ บางทีก็ได้บางทีก็ไม่ได้ตามที่ต้องการ บางทีก็
 ได้ชื่อเสียงด้วยทั้งที่เป็นการทำผิดชนบธรรมเนียมประเพณี
 หรือบัญญัติแห่งศาสนา แต่เมื่อมันไปตรงกับความนิยม
 ของคน พวกที่เหยียบย่ำชนบธรรมเนียมประเพณี หรือบท
 บัญญัติของศาสนาด้วยกันเข้า หรือบางทีได้ชื่อเสียงจาก
 การทำชั่ว เพราะการปรากฏมันไปปรากฏอีกอย่างหนึ่ง
 ส่วนความชั่วนั้นถูกซ่อนเอาไว้ดังนั้นก็ นี่ท่านจะเห็นได้
 ชัดเจนด้วยตนเองโดยไม่ต้องเชื่อตามคนอื่นอีกแล้วว่า ผล
 ปลายทางจากการทำดีและทำชั่ว ที่เป็นเงินทองหรือชื่อเสียง
 นั้นมันไม่แน่ บางทีก็ได้บางทีก็ไม่ได้ ทั้งจากการทำดี
 และทำชั่ว

แต่ที่มันไปแน่นอนเกิดจากตามกฎธรรมชาติดันเดิม
 อยู่อีกข้อหนึ่งว่า ถ้าผลพลอยได้คือเงินเป็นต้นนั้น มัน
 พลอยได้มาจากการทำดี ก็เป็นผลพลอยได้ที่ดี ถือเป็น
 “เงินดี” ถ้าเงินอย่างเดียวกันนั้นแหละเป็นผลพลอย
 ได้มาจากการทำชั่ว มันก็เป็นผลพลอยได้ที่ชั่ว ถือเป็น

“เงินขั้ว” มันจะต่างกันอย่างไร ขอให้ท่านทั้งหลายลอง
 คึกคึกต่อไปอีกนิดหนึ่ง ก็จะเห็นแจ่มแจ้งด้วยตนเอง

เงินที่พลอยได้มาจากการทำดี เป็น “เงินดี”

มันทำให้เจ้าของเงินเป็นคนดีเอามาเลี้ยงร่างกายก็เป็น
 ร่างกายดี เลี้ยงเมียก็เป็นเมียดี เลี้ยงพ่อแม่มากทำพ่อ
 แม่ให้เป็นพ่อแม่ดี เอาไปบำรุงศาสนาก็ทำให้ศาสนา
 บริสุทธิ์ และเจริญอย่างถูกต้องตามความประสงค์ของ
 พระพุทธองค์ ตายแล้วก็ยังไปสวรรค์ เงินดีมันทำให้
 หมดตลอดเป็นน

ส่วนเงินพลอยได้ ที่ได้มาจากการทำชั่ว และ
 เป็น “เงินชั่ว” มันกลับตรงกันข้ามอย่างหน้าเป็น
 หลัง คือทำให้เจ้าของเงินเป็นคนชั่วเพราะเงินมันชั่ว
 เอาไปเลี้ยงร่างกายเมื่อย่างวิธถูกต้อง (คือมิใช่เอา
 ไปซื้อแม่โขงหรือสามเลเทเมาอย่างอื่น ฯลฯ) มันก็ทำ
 ให้เป็นร่างกายชั่ว เลี้ยงลูกก็ทำให้ลูกพลอยชั่วโดย
 ไม่รู้สึก เลี้ยงเมียก็พลอยทำให้เมียชั่ว เลี้ยงพ่อแม่
 ก็แก่เฒ่าก็พลอยทำให้พ่อแม่ชั่ว เอาไปทำบุญก็ทำ

ให้ศาสนาพลอยเศร้าหมอง และเป็นเหตุแห่งความ
 หม่นของคนในศาสนาอื่น ตายแล้วก็ยังไปรกกันทั้ง
 พวก เงินช่วยมันก็ช่วตลอดสาย เช่นนั้นแล้วมันจะมีทาง
 สืบสนปนเปกันอย่างไร ใครบ้างมีอำนาจมาแก้ไขกฎ
 อันนี้ แม้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเองท่านก็ทรงรับว่า
 ไม่ทรงสามารถแก้ไขกฎอันนี้ คือกฎที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่ว
 ได้ชั่ว” เพราะมันมิได้เป็นกฎที่พระองค์ทรงตั้งขึ้นเหมือน
 วินัยต่าง ๆ ซึ่งอาจแก้ไขได้ แต่มันเป็นกฎของความจริง
 กฎของธรรมชาติอันติดขาด ซึ่งธรรมชาติเองก็ไม่สามารถ
 แก้ไขได้อีกเลย ขอให้พวกเราทั้งหลายจงปราศจากการ
 ลังเลในข้อที่ว่า “ทำดี-ดี ทำชั่ว-ชั่ว” นี้โดยสิ้นเชิงเถิด

สรุปความในข้อนี้อีกครั้งหนึ่งอย่างสั้น ๆ ว่า ทำดี
 ก็ดีเสร็จแล้วตั้งแต่เมื่อทำเสร็จ ทำชั่วมก็ชั่วเสร็จแล้วตั้งแต่
 เมื่อทำเสร็จ ทั้งนี้เพราะว่ามันดีหรือชั่วอยู่แล้วในตัว การ
 กระทำกันทั้งที่เรากระทำกันทางกายวาจาและทางใจ ส่วนผล
 พลอยได้ที่เป็นเงินทองหรือชื่อเสียงนั้นมันไม่แน่ บางทีมัน
 ก็ได้บางทีมันก็ได้ทั้งฝ่ายการทำดีและทำชั่ว เพราะเหตุ
 ว่ามันเป็นเพียงผลพลอยได้ แต่มันไปแน่ดักอยู่ข้างหน้า

อย่างเด็ดขาดอีกชั้นหนึ่งว่า ถ้าเงินนั้นพลอยได้มาจาก
 การทำดี ก็เป็นเงินดี ถ้าพลอยได้มาจากการทำชั่วก็เป็น
 เงินชั่ว ชื่อเสียงที่พลอยได้มาจากการทำดีก็เป็นชื่อเสียง
 แท้หรือบริสุทธิ์ ถ้าชื่อเสียงพลอยได้มาจากการทำชั่วก็เป็น
 ชื่อเสียงชั่ว เงินดีทำให้เจ้าของเป็นคนดี ลูกเมียพ่อแม่
 ที่พลอยได้รับเลี้ยงก็พลอยเป็นคนดี ทำศาสนาให้บริสุทธิ์
 และเจริญในเมื่อเอาไปบำรุงพระศาสนา ตายแล้วก็ไป
 สวรรค์กันทั้งคณะ เงินช้วนนั้นทำเจ้าของให้เป็น “**ผีเสื้อ**
เลือกเพื่อนมนุษย์” เพราะเป็นเงินที่บีบบังคับเอามาจาก
 เจ้าของที่ไม่ประสงค์จะให้ แม่ได้มาโดยวิธีอันเร้นลับทำ
 นองเดียวกับผีที่แอบสูบเลือดมนุษย์ เมื่อเอาไปเลี้ยงลูก
 เมียพ่อแม่ ก็พลอยทำให้กลายเป็นผีสูบเลือดมนุษย์กันทั้ง
 พวก ทำศาสนาให้ถูกทุหมิ่น เมื่อเอาไปบำรุงศาสนา
 ตายแล้วก็ไปนรกกันทั้งคณะ (หรือพูดภาษาผีก็ว่าทั้งโขง)
 แล้วเราจะเอามาสับเปลี่ยนกันได้อย่างไร ทำดีก็ตกลงไป
 แท้ต้นจนอวสาน ทำชั่วก็ชั่วแท้ต้นจนตกลงอวสาน โดย
 เด็ดขาดแน่นอนเสมอ

เมื่อเรามีความเชื่อมั่นเด็ดขาดลงไปว่า ของจริง
 ยังคงเป็นของจริงอยู่เสมอจนตลอดอนันตกาลแล้ว เราจึง
 พยายามชำระสะสาง สิ่งที่ไม่ดีถ้าหากมันมีอยู่ และพยายาม
 ทำแต่สิ่งที่ดีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปจนถึงที่สุดแห่งความดีและ
 ลุถึงพระนิพพาน (ความพ้นทุกข์) ได้ในที่สุด ขออย่า
 ได้ถือเสียว่าอุคมคตินั้นกินไม่ได้ เงินซื้ออะไรก็ได้ ที่แท้
 แล้ว อุคมคตินั้นมันยิ่งกว่าสิ่งที่กินได้อย่างที่เปรียบกัน
 ไม่ได้เลย เพราะอย่างน้อยที่สุดอุคมคตินั้นแหละ
 จะอำนวยให้ซึ่งความเป็นมนุษย์อันถูกต้อง อำนวย
 ให้ ซึ่งความเป็นข้าราชการอันถูกต้อง และอยู่ใน
 ฐานะเป็นปราชญ์บุคคลแทนฐานะแห่งการเป็นลูกจ้าง
 อำนวยให้ซึ่งความเป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง มีความสุข
 ทั้งโลกนี้และโลกหน้าเป็นรางวัล รวมทั้งอำนวยให้ซึ่งเงิน
 และชื่อเสียงอย่างเหลือหลาย และเป็นเงินที่ชนิดที่จะไม่ทำ
 เจ้าของให้กลายเป็นผู้สับสนเล็ดลอดมนุษย์ไป

ในที่สุดนี้ ขอวิงวอนเพื่อนข้าราชการทั้งหลายว่า
 จงอย่าได้ประมาท จงตั้งอยู่ในเหตุผล จงยึดถือของจริง
 จงพยายามรักษาอุคมคติแห่งหน้าที่การงานของตน ให้เกิด

ผลสมกับสัญญาแห่งหน้าที่การงานนั้น ๆ เมื่อเป็นเช่นนั้น
 แล้ว **ไม่ต้องมีใครมาอ้างคุณพระรัตนตรัย** แล้วอวย
 พรให้แก่ท่านเพื่อความสุขความเจริญของท่านดอก ท่าน
 ก็จะมีสุขความเจริญอันสมบูรณ์แท้จริง เพราะความ
 ๓๔๐ ๐ ๖ ๕ ๕ ๐
 ดทหากนนั้นเป็นตัวพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เสีย
 เองแล้ว คนสมัยนั้นมิวแต่อะไร ๆ ก็อ้างคุณพระรัตน
 ๐ ๖ ๕ ๕ ๐ ๕ ๐ ๕ ๐ ๕ ๐
 ตรัย แต่แล้วกมการกระทำทขบถต่อพระรัตนตรัยอย่าง
 ๖ ๕ ๕ ๕ ๐ ๕ ๐ ๕ ๐ ๕ ๐
 หนามือเป็นหลังมือ จึงได้รับแต่การโกลาหลวุ่นวาย
 ๖ ๕ ๕ ๕ ๐ ๕ ๐ ๕ ๐ ๕ ๐
 ถ้าเราเป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง ต้องทำตามคำสอน
 ๕ ๕ ๐ ๕ ๐ ๕ ๐ ๕ ๐ ๕ ๐
 ของพระองค์คือทำดีด้วยการยึดหลัก ทำดีได้ดี แล้วจะ
 ต้องไปพึ่งขอพรจากใครทำไม ขอให้ท่านคิดพึ่งตนเอง
 ตามคำสอนของพระองค์ แล้วเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่ทุกเมื่อ
 เกิด จะประสบสิ่งอันพึงปรารถนาแท้จริงโดยครบถ้วนเอง
 ด้วยเหตุนี้แล อาตมาจึงไม่อ้างคุณพระรัตนตรัย แล้วทำ
 การอวยพรแก่ท่านทั้งหลายในที่นี้ ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ใหญ่
 ได้ผ่านการศึกษามาเป็นอย่างดีแล้ว แต่อาตมาขอยืนยัน
 ในที่สุดเป็นเครื่องกำลั้มแก่ท่านทั้งหลายว่า ผลที่เราประ

ส่งคำจําหน้หวังทั้งหมคนน จะเกิดเป็นผลสำเร็จขึ้นมากครบ
ถ้วน ก็ด้วยอำนาจที่เราทั้งหลายยังคงมีความเชื่อและความ
เลื่อมใสในพระรัตนตรัยไม่คั่นคลาย นนแล

ธรรมเทศนาก็สมควรแก่เวลา จึงขอยุติไว้แต่เพียงน้

เอนว้ ก็มีด้วยประการฉะน้

๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐

หมายเหตุ

พระธรรมเทศนาเรื่องน้ ท่านพุทธทาส ภิกขุ
หรือท่านเจ้าคุณราชชยัควี (แห่งไชยา) ได้แสดงแก่ข้า
ราชการกระทรวงยุติธรรม และศาลในกรุงเทพ ฯ เมื่อ
วันที่ ๒๐ กันยายน พ. ศ. ๒๔๙๔

ทำไมข้าพเจ้าจึงต้องพยายามเป็นมนุษย์

โดย

วิโรจน์ ศิริอัฐ

คนไม่มีศาสนาแม้ว่าบิดามารดาและบรรพบุรุษของข้าพเจ้าจะนับถือพุทธศาสนา เมื่อเยาว์วัยข้าพเจ้าก็เคยไปวัดทำบุญไหว้พระกับท่าน แต่ก็ไม่รู้ความหมายของการกระทำเหล่านั้นเลย แต่เมื่อข้าพเจ้าเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ครึ่งหนึ่งเคยคิดว่าศาสนาไม่จำเป็นแก่คนเราเลย โดยคิดว่าคนเราหากมีเงินทองเพื่อซื้อหาสิ่งที่ตนปรารถนา ก็เป็นการเพียงพอแล้ว และเห็นไปว่าหากไปมีศาสนาเข้า จะเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่โดยไม่จำเป็นเลย ข้าพเจ้าจึงกลายเป็นคนไม่มีศาสนาอยู่ในระยะหนึ่ง ถึงจะต้องเข้าวัดเข้าวาบ้าง ก็ทำไปตามธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น

คนเราเกิดมาทำไม ? ต่อมาข้าพเจ้าเกิดความคิดขึ้นอีกว่าคนเราไม่เห็นมีอะไร วันหนึ่ง ๆ เข้าชั้นก็กิน—ทำงาน—เที่ยวเตร่—เสพกาม—นอน ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ไม่เห็นมีแก่นสารอะไรเลย ถ้าเช่นนั้นคนเราเกิดมาทำไม ทุกวันนี้เรา

มีชีวิตอยู่ทำไมกันแน่ ? ข้าพเจ้าตั้งปัญหาถามตัวเอง และมีปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายเช่นว่า ชีวิตคืออะไร? มาจากไหน? อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดที่ทุกชีวิตต้องการ ? ทำอย่างไรจึงจะได้หรือพบสิ่งที่ดีที่สุดนั้น ? และข้าพเจ้าก็ไม่สามารถตอบปัญหาชีวิตดังกล่าวได้

“**คู่มือมนุษย์**” ของท่านพุทธทาสภิกขุ ปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ข้าพเจ้าโชคได้อย่างประหลาดที่ได้พบหนังสือเล่มนี้ ช้อแปลกก็ มนุษย์จำต้องมีคู่มือด้วยหรือ ? ข้าพเจ้าเป็นมนุษย์หรือเปล่า? ขณะนั้นข้าพเจ้าเข้าใจว่า คนคือมนุษย์ และมนุษย์ก็คือคน ไม่ต่างกันอย่างไร พอข้าพเจ้าได้อ่านหนังสือเล่มนี้เพียงจบแรก ข้าพเจ้าก็ได้แนวคำตอบปัญหาชีวิตดังกล่าวเป็นलग ๆ ขึ้นมาบ้าง แต่เมื่อได้อ่านเที่ยวต่อ ๆ ไป คำตอบในปัญหาชีวิตดังกล่าวก็กระจ่างชัดขึ้นทุกที

คุณค่าของศาสนา หรือ ธรรมะ เมื่อข้าพเจ้าได้ศึกษา “**คู่มือมนุษย์**” และหนังสือธรรมะของท่านพุทธทาสภิกขุ มาพอสมควรจึงรู้ว่าเดิมข้าพเจ้าเป็นทัวอะไรก็บอกไม่ถูก แต่

ก็เหมือนกับสัตว์เดรัจฉานอยู่ ๔ ประการ คือรู้จักแต่
 เรื่องกลัว-กิน-นอน-เสพเมถุน และคิดแต่เรื่องทรัพย์สิน
 เงินทอง อันเป็นอุปการณ์ให้ไ้ความสุขทางเนื้อหนัง
 เท่านั้น เมื่อศึกษารัทธิธรรมมากขึ้น จึงทราบว่าทรัพย์เป็น
 เพียงเครื่องนำมาซึ่งความปลื้มใจแบบชาวโลก แต่ไม่ได้
 ทำให้คนต่างจากสัตว์เดรัจฉานเลย ธรรมะต่างหากที่ทำให้
 คนกลายเป็นมนุษย์ และต่างจากสัตว์เดรัจฉานทั้งหลาย
มนุษย์คือใคร ? มนุษย์คือผู้มีใจสูง ชนิดที่น่าคือกิเลส
 ตัณหาหรือความอยากอันเป็นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ท่วมทับ
 ไม่ได้ เมื่อความทุกข์ท่วมทับไม่ได้ เขาก็เป็นผู้ชนะทุกข์
 หรือปราศจากทุกข์โดยสิ้นเชิง ดังนั้น สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์
 เราควรจะได้ นั่น ก็คือ “ความเป็นมนุษย์” โดยสมบูรณ์
 นั่นเอง

ท่านพุทธทาสภิกขุ ระบุชีวิตข้าพเจ้า ท่านทำให้ข้าพเจ้า
 พ้นจากความเป็นสัตว์เดรัจฉาน พ้นจากการทำลายชีวิต
 ตนเอง ตลอดจนพ้นจากทุกสิ่งที่ยึดไว้ไม่พึงปรารถนา
 ท่านทำให้ข้าพเจ้าได้พบแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง กล่าว
 คือมุ่งไปสู่ความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ดังกล่าวนั้นแล้ว ข้าพเจ้า

จึงขอบูชาท่านอย่างสูงสุดและจริงใจ และบัดนี้ข้าพเจ้า
 ภาควุฒิใจอย่างเหลือเกิน ที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ได้พบ
 พระพุทธศาสนาที่แท้ แต่ตรงข้ามหากข้าพเจ้าไม่ได้พบ
 พระพุทธศาสนาตามแนวคำสอนของท่านพุทธทาส หรือ
 แนวทางชีวิตดังกล่าวมาแล้ว ข้าพเจ้าคงเสียชาติเกิดแน่ๆ

๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐

คติธรรม ๙ ข้อ

(ของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า วัดพระศรีมหาธาตุ)

ข้อ ๓. จงกัมมธรรม แทนการกัมมเหล่า เพื่อบำรุงใจให้
 หายกลุ้ม.....

ข้อ ๔. เป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ของชีวิต ไม่ใช่อยู่ที่การแต่งกาย
 หรุหร่า แต่อยู่ที่ความประพฤติดี.....

ข้อ ๕. รบชนะความชั่ว ชีวิตเป็นแม่ทัพที่มีชื่อเสียง.....
 รบความชั่วแพ้ ชีวิตเป็นแม่ทัพที่มีชื่อเสียง.....

ข้อ ๖. สมบัติผู้ดี คือเครื่องประดับของชาติ ผู้มีมารยาท
 เลว ชื่อว่าทำลายเครื่องประดับของชาติ.....

บันทึกท้ายเล่ม เรื่อง

กุศลผลบุญทันตาเห็น

โดย หลวง กิตติวาท

นางกิมลี จุลชาติ เป็นน้องของนางวอน ซึ่งเป็น
แม่ภรรยาของข้าพเจ้า ลูกหญิงของท่านคนหนึ่ง คือ
พี่รว ก็โตมาเป็นภรรยาลูกของข้าพเจ้า คือ ร.อ. หลวง
สวัสดิโยธารักษ์ (สวัสดิ กนิษฐสวัสดิ) และได้คุ้นเคย
กับข้าพเจ้าและภรรยาข้าพเจ้ามาก ลูกชายคนโตของท่าน
คือ น.ต. หลวงเรืองณรงค์ฤทธิ์ (เจียง จุลชาติ) ก็เป็น
เพื่อนนักเรียนชั้นมัธยมรุ่นพี่ใกล้ชิดกับข้าพเจ้า ภรรยา
ของคุณหลวงเรืองณรงค์ฤทธิ์ คือ เจริญ จุลชาติ ก็เป็น
บุตรในตระกูล... “ผดุงชีวิต”... ซึ่งมีภูมิลำเนาไม่ไกลจาก
บ้านข้าพเจ้า และผู้ใหญ่ชั้นคุณพ่อ คุณแม่ ได้รู้จักมักคุ้น
กันเป็นอย่างดี บุตรชายของนายกิมลี จุลชาติ คือคุณ
ปรีชา และคุณพร้อม ก็ยังมีโอกาสได้คุ้นเคยกับข้าพเจ้า
เป็นอย่างดีอีกด้วย. ข้าพเจ้าต้องออกไปรับราชการอยู่หัว
เมืองไกล ๆ และกันดารเสียรวม ๑๗ ปี เมื่อกลับมาประ-
จำกระทรวงก็ต้องกรำกับงานหนัก เรื่องจัดตั้งโรงเรียน

๒๕๑๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราช
 ดำเนินไปที่หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และทรง
 พระราชทานโอวาทแก่นักศึกษา มีข้อความตอนหนึ่งเกี่ยว
 กับ .. คอรัปชั่น ... มีสาระสำคัญว่า ๐๐๐๐ “วิธีแก้ไข
 คอรัปชั่นนั้นก็จนปัญญาอยู่” ๐๐๐๐ แต่ที่ทรงคิดออก ก็คือ
 ๐๐๐๐ “ขอให้แก้ไข โดยการเอาความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่
 ๕” ๐๐๐๐๐๐ ข้าพเจ้าก็ตัดสินใจได้ทันทีว่าสาระสำคัญของ
 หนังสือที่จะพิมพ์ขึ้นนี้ จะอยู่ตรงเรื่อง คอรัปชั่น และ
 ใช้ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นวิธีแก้ไขประการหนึ่ง แล้วค้น
 หาเรื่องมาให้ได้ใกล้เคียงตามมุ่งหมาย ดังปรากฏอยู่ในตอน
 ต้นของเล่มหนังสือ ซึ่งเป็นพระธรรมเทศนาของท่าน
 พุทธทาสภิกขุ นานปีมาแล้ว โดยขอนำพระโอวาทของ
 สมเด็จพระสังฆราช เรื่องเมตตา กับวาระของพระเถระ
 ผู้ใหญ่ในข้อสังคหธรรม มาไว้ในหน้าต้น ๆ ของหนังสือ
 ข้าพเจ้าได้เคยช่วยเหลือโรงพยาบาลสงฆ์ในระยะต้น ๆ อยู่
 ๓-๔ ปี ทางด้านแสวงหาผู้ศรัทธารับเป็นเจ้าภาพถวาย
 ภัตตาหาร จนบัดนี้มีผู้รู้เรื่องและศรัทธากันมากขึ้น แต่

ตามตัวเลขสถิติแสดงว่ายังไม่เพียงพอ จึงขอแทรกสถิติกิจการของโรงพยาบาลสงฆ์มาลงไว้ เป็นการชวนเชิญท่านผู้อ่านพบหนังสือเล่มนี้ด้วย...

ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่านางกิมลี จุลชาติ เป็นเทวดา ด้วยพิจารณาจากเหตุว่า ท่านคิด.. ท่านทำ... ท่านพูด เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น โดยสละประโยชน์ตน อยู่เป็นเนืองนิตย์ จึงเป็นกุศลผลบุญตอบสนองท่านใน บันปลายแห่งชีวิตอันยาวนาน อย่างทันตาเห็น และจาก ไปอย่างเรียบง่าย ขอชัย ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ท่านมีอายุนานกว่า ๙๕ ปี ข้าพเจ้าก็มีญาติคนหนึ่งอายุกว่า ๙๐ ปี และได้พบเห็นมาอีก ๓-๔ คน แต่เทียบกันไม่ได้เลย น้ากิมลีมีสภาพเหนือกว่าทุก ๆ คน ทั้งด้านสติสัมปชัญญะและความรู้สึกของประสาทต่าง ๆ

๒. แม้อายุล่วงไปกว่า ๙๕ ปี ท่านยังมีประสาทตาดีอยู่ ยังเห็นและจำหน้าผู้ไปเยี่ยมได้ดี นึกชื่อได้ด้วย ข้าพเจ้าไม่เคยพบเห็นผู้มีอายุวัยนี้รายอื่น ๆ เลย ข้าพเจ้ายังสังเกตได้ว่าท่านมีปัญญาจักษุดีมากด้วย.

๓. “ประสาทหู” ของท่านนับว่าวิเศษ เพราะ
ในวัยนี้ ท่านยังจำเสียงร้องเท้ากระทบพื้นถนนของคุณ
ปรีชา ลูกชาย ที่เดินเข้าบ้านมาได้แม่นยำ เสียงสำเนียง
พูดของลูกและหลาน ๆ ก็จำได้ดี.

ที่สำคัญกว่านั้น ก็คือท่านมีสติในการฟังดีมาก โดย
จะไม่รับฟังเรื่องไม่ดี ไม่เข้าหลักกรรมต่าง ๆ มีสติควบคุม
ใจไว้ได้เสมอ.

๔. “ฆานะประสาท” หรือจมูกของท่านก็ไม่เสื่อม
คงปรกติ ทั้งยังเป็นที่ตั้งแห่งอานาปนสติกัมมัฏฐาน ของ
ท่านด้วย.

๕. “ชีวหาประสาท” หรือลิ้น ของท่านก็ไม่
เสื่อม คงรู้รสต่าง ๆ ได้ดี และท่านเป็นผู้อยู่ใน.. “โภชน
มัตตัญญูตา” ... คือรู้จักประมาณในการบริโภคอาหารแต่
พอสมควร ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งให้ท่านมีอายุยืนนาน

ประการสำคัญก็คือท่านมี ปิยวาจา เป็นวาจาอ่อน
หวาน นุ่มนวล ไพเราะ ผู้ฟังได้ฟังแล้วสบายหู ไม่เคย
ได้ยิน อัปปิยวาจา จากท่านเลย.

๖. ปาก... ท่านรู้จักบริโภคเป็นเวลา ไม่พรี
 เพรื่อ ไม่กินจุบกินจิบ มีโภชนะ มัตตัญญูตา ก็มาก ไม่มี
 ติดประเภทที่เป็นโทษแก่สุขภาพแต่สักอย่างเดียว

ที่สำคัญยิ่งกว่านี้ ก็คือท่านมีมรณานี (หรือปาก
 หวาน) และ ปุပ္พณานี (คนปากหอม) เป็นที่ติดใจผู้
 วิชาสะทั่วไป เพราะมีวาจาสุภาพอ่อนหวาน พูดให้รู้สึกซาบ
 ซึ้งจับใจ และเป็นผู้มีวาจาสัตย์พูดความจริง ไม่กล่าวมุสา
 ไม่กล่าวคำเสียคติสักระทบกระแทกให้ใครเจ็บช้ำน้ำใจ ไม่สับ
 ปลับ และไม่กล่าวคำไม่ควรกล่าว ท่านไม่มีลักษณะ
 ของกุณณานี หรือคนปากเหม็นเลย. ลูกสัจจาภรณ์ของ
 ข้าพเจ้ายังชอบหาโอกาสไปกราบเยี่ยมคุณยายกิมลี แล้ว
 บอกว่าสบายใจดี พึ่งท่านพูดจารื่นหู ไม่มีระคายเลย.

๗. มือ และ เท้า แม้สังขารจะร่วงโรยไปตามวัย
 มือและเท้าของท่านก็ยังคงเป็นปรกติดีอยู่ เป็นมือที่เกียทำ
 กิจการงานมากมายท่านถือ “วิริเยน ทุกขมจฺเจติ” คือบุคคล
 จะล่วงทุกข์เสียได้ เพราะความเพียร เป็นหลักตลอดมา
 รวมทั้งท่านได้ตั้งอยู่ใน ๐๐๐ อตุตถัมมาปนิธิ ๐๐๐ ตั้งตน

ไว้อชอบ คือประพฤติที่มาตลอดชีวิต กุศลผลบุญจึงปรากฏ
ออกมาประจักษ์ทันตาเห็น...

๘. ตลอดชีวิตอันยืนยาวกว่า ๔๕ ปีของท่านนั้น
ไม่มีระยะใดที่ท่านได้รับความกระทบกระเทือนใจจากความ
ประพฤติของบุตรคนใดเลย บุตรของท่านทุกคน เข้า
ลักษณะของอภิชาติบุตร ซึ่งถือกันว่าเป็นบุญของผู้เป็นพ่อ
เป็นแม่ ลูกทุกคนให้ความสนใจต่อมารดา หลาน ๆ ก็สนใจ
ต่อคุณย่าคุณยาย ไม่มีทอดทิ้งให้ลำบากหรือว่าเหว และได้
ผลัดกันให้ความอุปถัมภ์เลี้ยงดูท่านในยามชราภาพ.

นางกิมลี จุลชาติ ได้ปฏิบัติหน้าที่มารดาของลูก
ได้อย่างดีมาก ทั้งการฝึกสั่งสอนอบรมในด้านต่าง ๆ บุตร
จึงตั้งใจดีทุกคน สืบต่อมาถึงชนหลานอีกจำนวนมาก
ด้วย ที่ได้รับใช้ประเทศชาติในหน้าที่สำคัญ ๆ ทั้งฝ่าย
ทหารและพลเรือน มีหลานเป็นแพทย์ชาย แพทย์หญิง
เภสัชกร นางพยาบาล ช่างฝีมือ นายช่างเทคนิค ครู
อาจารย์ ฯลฯ เป็นนายทหารมีทั้ง บก... เรือ... และ
อากาศ ที่ได้รับพระราชทานยศถึงชั้นนายพลก็มี ทุกคน

ไต่เคาะรพนับถือท่านเป็นอย่างสูง รวมทั้งบรรดาเชยและ
สะไกด้วย ทั้งนี้ เป็นที่หวังกันว่าทุกคนจะเจริญรอยในความ
ซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติต่อสังคมด้วยดีสืบต่อกันไปในเมื่อ
คุณย่าคุณยายประพาศิเยียงเทวคา บรรดาหลาน ๆ ก็ไม่
ควรประพาศิถือยกว่าความเป็นมนุษย์ ...

บั้นปลายชีวิตของท่านอยู่อย่างสงบสุขในความเอาใจ
ใส่ใกล้ชิดของคุณปรีชา คุณพร้อมลูกชายของท่าน คงมีแต่
หนึ่งชิ้นชมปิตินที่ดีต่อ ความเจริญความก้าวหน้าและเติบโต
ของบรรดาลูกหลานและเหลน ๆ จนวาระสุดท้ายจากไป
อย่างสงบ เมื่ออายุ ๘๖ ปี เป็นกุศลผลบุญทันตาเห็น เป็น
อัศจรรย์จริง ๆ ชาติของท่าน—เสาร์ที่ ๑๘ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๔๑๒, มรณะ—ศุกร์ที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๘

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นด้วยทุนทรัพย์ของกลุ่มผู้ถือ
สกุล “สิงหะผลิติน” กับสกุล “จันทร์ศักดิ์” ร่วมกัน ด้วยความ
ศรัทธาและความเคารพนับถือต่อนางกิมลี จุลชาติ เป็น
อย่างสูง จำนวนที่พิมพ์ขึ้น ตั้งใจจะให้มีเหลือส่งไปเป็น
สมบัติของห้องสมุดต่าง ๆ ด้วย

เพื่ออุทิศส่วนกุศลผลบุญให้แก่นางวอน ซึ่งไม่มีบุตร
 ชาย คงมีแต่บุตรหญิงเพียงสองคน และคนหนึ่งก็สิ้นบุญ
 ไปก่อนนานแล้ว ขอสมทบร่วมกับังงานอุทิศครั้งนี้ด้วย นาง
 วอน และนางกิมลี มีชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติดี ประพฤติ
 ชอบและศรัทธามั่นในพระพุทธศาสนามานานตั้งแต่ยังเยาว์
 วัย นางวอนมีเคหะสถานอยู่ที่ท่าเขียวไข่กา บางกระบือ
 พระนคร ประชาชนในย่านนั้น ตลอดจนพนักงานรถราง
 สายบางกระบือทุกคน พนักงานท่าเรือยนต์บางกระบือทุก
 คน จะรู้จักนางวอนและสรรเสริญความโอบอ้อมอารี เอื้อ
 เพื้อเผื่อแผ่ เป็นที่พึ่งของคนยากจน แต่ทว่าความเยือก
 เย็นแล้วนางกิมลีออกจะมีภาวีกว่านางวอนผู้พี่ จึงมีอายุน
 นานกว่า บรรดาลูกและหลาน ๆ ทุกคน จึงมั่นใจว่าท่าน
 ทั้งสองคงจะไปสู่สุคติภพได้ตามที่ทุกคนปรารถนา

พระธรรมเทศนาของท่านพุทธทาสภิกขุทุกเรื่อง หาก
 มีเวลาอ่านเพียงผืน ๆ ก็อย่าเพิ่งอ่าน จะต้องหาเวลาอ่าน
 อย่างพิณีจให้ตลอด แล้วหยุดพักสมองไปทำงานอื่นที่
 เพล็น ๆ เบา ๆ สักระยะหนึ่ง จึงค่อยกลับมาตั้งต้นอ่าน

เป็นวาระที่สองและที่สาม ครั้นแล้วรสของพระธรรม
เทศนานั้น จึงจะสามารถซาบซึ้งถึงจิตใจได้ ข้อความของ
พระคุณเจ้าในเล่มนี้ก็เช่นเดียวกัน

บ้านข้าพเจ้าอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านพักของบรรดาผู้แทน
ราษฎรที่ทางราชการจัดสร้างไว้ จึงสามารถรู้ประเพณีบาง
เรื่องบางประการของผู้แทนราษฎรรุ่นเก่า ๆ บางท่านที่
ผ่านมาแล้วได้ศึกษาผู้อยู่ห่างไกล และได้สลับตลับปั้งข่าว
ราชการอยู่วงนอกตลอดมา เมื่อทราบว่าใกล้จะมีการเลือก
ตั้งผู้แทนราษฎรกันใหม่อีกก็ยินดี แต่ก็จะออกจะสะอึกใจอยู่
บ้าง ที่ทราบว่าอดีตผู้แทนราษฎรบางคนที่บ้านข้าพเจ้าทราบ
ประวัติความประเพณี มีความเคลื่อนไหวกับเขาด้วย ความ
กลัวถูกตีปีศาจในตวันนักการเมือง ในตัวข้าราชการ ก็มี
บ้าง แต่ไม่เท่าความกลัวถูกตีปีศาจในตวันนักการเมืองบาง
คนที่ข้าพเจ้ารู้จัก ดังนั้น จึงขอกราบวิงวอนให้ท่านผู้จะสมัคร
เข้ามาเป็นนักการเมือง ได้กรุณาอ่านหนังสือเล่มนี้ บท
พระธรรมเทศนาของท่านพุทธทาสภิกขุหลาย ๆ เทียบเสีย
ก่อน ขอให้อยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตประจำใจอย่างมั่นคง

ช่วยกันปราบคอร์ปชั่นให้สิ้นไป ตามพระราชประสงค์ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขออย่าคิดเข้ามาเล่นการ
เมืองและเป็นนักการเมืองเพื่อมุ่งหวังสร้างฐานะความมั่งมี
ให้แก่ตนและครอบครัว ขอให้ถือว่าตำแหน่งนักการเมือง
นั้นเป็นเพื่อเกียรติของวงศ์สกุลและเพื่อส่วนรวม เพื่อ
ประเทศชาติเป็นสำคัญ และต้องมีฐานะทางบ้านทาง
ครอบครัวมั่นคงดีแล้ว จึงกระโดดเข้ามาเล่นการเมือง
ดังเช่นในอารยะประเทศทั้งหลายกระทำกัน

ขอภาวนาให้นักการเมืองรุ่นใหม่ ๆ ของไทย จงมี
จิตใจสูง ประพฤติเยี่ยงเทวดาพยายามบำเพ็ญตนเพื่อ
ประโยชน์แก่อกุลประชาชน เพื่อส่วนรวมของชาติบ้านเมือง
โดยยอมสละประโยชน์ตน รู้จักละอายต่อสิ่งที่ถือกันว่าเป็น
บาป ให้กุศลผลบุญปรากฏออกมาทันตาเห็น เป็นที่นิยม
ชมชื่นของปวงประชาราษฎร

ในลักษณะที่ตรงกันข้าม ผู้ประพฤติกอร์ปชั่น แม้
จะเกิดประโยชน์แก่ตนและครอบครัว มั่งคั่งสมบูรณ์ทรัพย์
สินเงินทองสักเท่าไรก็ตาม จะดำรงอยู่เพียงชั่วระยะไม่นาน

ไม่ยั้งยั้ง แม้จะพยายามประคับประคองระวังตัวสักเพียงใด
 อกุศลผลกรรม ย่อมตามสนอง ทันตาเห็น มามากรายแล้ว
 อย่างไม่คาดคิดว่าจะเป็นได้ จะวิบัติถึงเพียงนั้น แม้แต่
 ลูก ๆ ซึ่งทะนุถนอมให้นั่งรถเก๋งขนาดใหญ่ไปส่งถึงโรงเรียน
 มีเงินให้ใช้ฟุ่มเฟือย ผลการศึกษาาก็กลับผิดคาดหวังของ
 พ่อแม่ เติบใหญ่ขึ้นมากก็นิยมคบหาสมาคมต่ำ ๆ เป็นจิกโก๋
 จิกก็อะไรทำนองนี้ ให้พ่อแม่ทุกข์เศร้าใจ เจ้าหน้าที่ย้าย
 ปกครองก็หนักใจ บางครั้งก็ต้องจัดการอย่างรุนแรง ใน
 ที่สุดบุตรก็ทำลายฐานะที่พ่อแม่สร้างสมจากคอร์ปชั่นลงมา
 จนหมดสิ้น และต่ำต้อยลงกว่าเดิมเสียอีก สรรพสิ่งเป็น
 อนิจ! อนิจจัง!! อนิจจา!!

๑๙ ถนนวัชรราชาธิวาส พระนคร

เมษายน ๒๕๑๐

~~หอสมุดแห่งชาติสาขาวรรณคดี~~
หอสมุดแห่งชาติชั้นมัธยมศึกษา
จันทบุรี

คำฝากที่ปกหลัง

มนุษย์จะตัดสินใจปฏิบัติภารกิจใด ๆ ก็ต้องอาศัย
หลักธรรม และวัดเป็นแหล่งของหลักธรรมมาแต่โบราณ
กาล ชาวบ้านต้องพึ่งอาศัยวัด และวัดก็ต้องพึ่งชาวบ้าน
มีเกี่ยวโยงกันอยู่ตลอดเวลา.....

๑. ท่านได้สนับสนุนกิจการของวัดอยู่ทุกวัน
แล้วหรือ เป็นต้นว่าใส่บาตรแก่พระภิกษุสามเณร ถ้าทำ
ได้เป็นประจำอยู่แล้ว ข้าพเจ้าขออนุโมทนา สาธุ...สาธุ...

๒. ท่านทำบุญใส่บาตรในวันพระเป็นประจำอยู่แล้ว
ก็ขอเชิญชวนให้ใส่บาตรเพิ่มขึ้นอีกวันหนึ่ง คือใส่ในวัน
เกิดถ้วย เกิดวันอาทิตย์ หรือวันจันทร์ วันอังคาร ก็ใส่
ในวันนั้นถ้วย ท่านจะเกิดปีติทวีคุณ ทวีคุณ

๓. ท่านที่มีความสะดวกตามข้อ ๒. ได้เพียงวันเดียว
ก็ขอให้พิจารณาเปลี่ยนจากวันพระ มาใส่บาตรในวันเกิดของ
ท่านทุกรอบสัปดาห์ แม้ทำได้เพียงคราวละองค์สององค์
ท่านก็จะรู้สึกปีติขึ้นอีกมาก และเกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้นมา
ได้เอง ขอสาธุ...สาธุ...ขอผลบุญจงช่วยให้ท่านอายุยืนนาน
ไปถึง ๑๐๐ ปี เกิด

๔. ท่านที่ยังไม่ได้สนใจในข้อ ๑ ข้อ ๒ หรือ ข้อ ๓
เลย ก็ขอให้เกิดสำนึกขึ้นมาว่าเป็นการละเลยต่อหน้าที่
มนุษย์ และเป็นการเอาเปรียบวัดมากเกินไป เป็นต้นทางของ
ความเสื่อม โปรยทิ้งกันเสียเร็ว ๆ เกิด ขอ สารุ...สารุ...
ในเมื่อท่านได้เริ่มต้น...

๕. ท่านได้ครอบมณฑนพมหาเสน่ห์ให้แก่เด็ก ๆ ใน
ปกครองของท่านแล้วหรือยัง ถ้ายัง ก็ขอให้รับจัดการ
ครอบเขาเสียทุกคน คือ ๑. มืดทนต์ ๒. มีกรุณา ๓.
เผื่อแผ่ ๔. ถ่อมตัว ๕. สุภาพ ๖. ซื่อสัตย์ ๗. ไม่เอา
เปรียบ ๘. สุขุม ๙. บริสุทธิ์ (ไม่กระทำความผิด) เหล่านี้
เป็นหัวใจของความเป็นผู้ดี แล้วผู้ปกครองจะสั่งหวังไปได้
มาก ถ้าท่านรู้สึกว่าจะครอบเองไม่ชั่งพอ ก็ไปกราบท่าน
เจ้าวัดใกล้ ๆ บ้าน ท่านจะกรุณาครอบให้อย่างซาบซึ้งใจ
มณฑนพมหาเสน่ห์นั้นใช้ได้ทุกศาสนาไม่ว่าจะนับถือศาสนา
ใด ผู้ปฏิบัติตามมณฑ ๙ ข้อนี้ก็บังเกิดมหาเสน่ห์ขึ้นกับ
ตัวเอง

หลวงกิตติวาท

๒๕ มีนาคม ๒๕๑๐

บรรณาการจาก

ผู้ถือสกุล “สิงหะพลิน” กับ “จันทรศักดิ์”